

Repelesen Nongan kokohon ta Yesu Kristus isa yelan ngawan (ENG: Revelation; TP: Kraisi Kamapim Tok Hait)

Ndroiyi Nongan

¹ Nongan iye ara nongan kokohon ta Yesu Kristus, mepo Ngindrai iykiy iya kili Yesu para kipwainganiy kiya kili hu ndramat para poya mbulyan iya tesah mepo andre kindrou pwi ki-rayah. Pe ipwandrisa angelou tan isa pe imbusi nongan iye isa ngawan kili ndramat para poya mbulyan Yohanes.

² Pe itiyani melit masih kinnime, mepo nongna Ngindrai, pe titiye ta Yesu Kristus.

³ Ngindrai andre kiyki lomwes kiya kili yiy mepo kinime hu nongan utiyaniy iya nongna poropet iye. Pe lomwes kiya kili hu mepo hu hilingiy pe huwiry iya ndriya hu tesah mepo kanratuluwiy ita aliy, paratesah, lang ara kinsa pakeh.

Yohanes iratuluwi nongan iya kili hu sios andr-toyoh

⁴ Yo, Yohanes, uratuluwi nongan iye iya kili hu sios andrtoyoh ita nondriya kol namandran iya Esiya: Ngindrai para koluw, mahapo, pe andre kisa kamulan, iyasura hu mwoiwan andrtimou

mepo hu tora mbulmara ndrohonoku pwanpwan para king tan, ara andre hu kaiki pahas pe ndriya wayis tahu kisa kili wawu.

⁵ Pe Yesu Kristus mepo malohongan ndrision ara ngara kipwokeyani nongan, yiy ara ndrohan iyau kimat*, pe yiy iramwaitini hu pohon tahu king masih para kol pwan.

Pe ndriyan imbuluhi worou pe ndreyen, ara isurahi hu pakut mwomwan torou masih iyau.

⁶ Pe imbusi worou tuho pahandran tehe yiy king, pe imbusi worou turayah hu pris para kambulyani mbulya Taman Ngindrai. Pe andre kahari ngalan pe pwoke ara atan mepo kinto pe kinto! Ndrokonan.

⁷ Akanime! Yiy itapo isa iyasura hu kokom, pe mara ndramat masih andre kanime yiy, hu mepo hussi yiy, ara andre hu kanime yiy i, paratesah, tunan yiy opu, pwen hu ndramat masih para kol pwan, ara andre hu karang malihu.

Pwen andre kirayah tehen aliy!
Ndrokonan.

⁸ Yapan Ngindrai ipa, “Yo Alpa pe yo Omeka, yo para mahapo, koluw, pe andre kusa. Yo Ngindrai Pwokeyan Masih.”

Hamou tehe Noru Ndramat

⁹ Yo, Yohanes, mepo nali wawu, pe tususuye iyawule, pe tunan Yesu ko, tukuni nopwaran, pe tuwayis pe tupwokeyani rou, pe tumbusi mbulen para kolo king Ngindrai. Pe koluw uro mbuson

---

* **1:5:** ndrohan iyau kimat, Yesu itine imu iyata hu ndramat masihEng: firstborn from dead

para Patmos, paratesah, iya nongna Ngindrai, pe iya titiye ta Yesu.

¹⁰ Iro mwonen †Lenge Yapan, pwoke ta Mwoiwan Haiyan ara isa ndrito, pe uhilingi mbulukoyu hamou iwayeh pwokeyan iya, iyau te ndrwo tehe ndrah sih,

¹¹ mepo ipa toro: “Aratuluwiy tesah animei kiya puk maiye, pe arapayaniy kiya kili hu Kristen mepo hutora sios manandritoyoh: Kiya Epesus, Smirna, Perkamum, Tayatira, Sartis, Pilatelpiya, pe Layotisiya.”

¹² Pe urapaiwani yo para kunime mbulukoyu yiy iro wong isa kili yo ara, pe iro mwonen urapaiwani yo, unime mwan makakahu andrtoyoh mbusiy iyau pat kolt.

¹³ Pe mwalinga mwan ma kakahu ara, ara hamou tehe Noru Ndramat, kinsuluye yiy kinna koyau niwen iya toton iya ndrikan, pe kondrei kolt irakaiyani wiyineren.

¹⁴ Payan pe kompayan ara pallen tehe‡ yomwu sipsip, pe pallen tehe koh, pe maran, ara ngannganan iya tehe mwan iroholulun.

¹⁵ Ndrikan ara pipiryan iya tehe pat prons mwan iro iyat ndroho mwan namandran, pe mbulukoyun ara tehe ngasa ndran huro tah.

¹⁶ Pe iro niman mot, ara imbultuwe hu piriyan andrtoyoh huro aliy, pe iyau pohon isa ngawan ara semen hapai maran malsai. Pe mbulmaran, ara ngannganan iya tehe mwandrai ising pwokeyan iya.

---

† **1:10:** Lenge Yapan para kambultere pe katotohun   ‡ **1:14:** yomwu sipsip ara tehe yomwu yowat pallen

¹⁷ Pwen iro mwonen unime yiy, ara uyos uya ndrikan tehe ndramat kinmat. Hapeko iyki niman mot isa ndrito pe ipa, “Mbuna anoh! Yo ara Umu, pe yo ara Mulan para melit masih.

¹⁸ Yo kunmat pe kunsatine, hapeko mahapo urupo mwalen kunto pe kunto, pe urupo Mwalen Lang Masih! Pe yo ara umbultuwe hu ki para kimat, pe ta hu ndramat suw.

¹⁹ Aratuluwi tesah annimei, melit mepo andre kirayah mahapo, pe melit mepo andre kirayah kamulan.

²⁰ Nongan kokohon para piri manandrtoyoh annime mepo iro nimo mot, pe mwan makakahu anandrtoyoh, ara iye: Piri manandrtoyoh, ara hu angelou manandrtimou para hu sios manandrtoyoh, pe mwan makakahu, ara hu sios manandrtoyoh.”

2

Nongan iya kili sios para Epesus

¹ “Hu nongan iya kili angelou para sios para kol ngawan *Epesus ara ratuluwi toro:

Nongan iye iyau kili yiy mepo piri manandrtoyoh hu tora niman mot, yiy mepo hira rikai

---

* **2:1:** Jesus told John to write to the angel but the message was for the believers in Ephesus. The angel was the messenger to the believers in Ephesus. TP: Yesu iwong iya kili Yohanis para kiratuluwi nongan kiya kili angelou, hapeko nongan ara, ara ata hu ndramat hupwotisingi lohongahu, hutora kol ngawan Epesus. Pe angelou ara, ara yiy ndramat para sapiya nongan iya kili hu ndramat mepo hu pwotisingi lohongahu hurora kol ngawan Epesus.

mwalinga mwan ma kakahu mbusiy iyau pat kolt manandrtoyoh, pe ipa toro:

² Yo upahasani kultuwayi wawu, pe mbulen pwokeyan wawu mbusiy, pe upahasaniy tehe wawu ngara karahatini wawu pwokeyan. Upahasaniy tehe wawu kanlahiy para kasusuye kiyapolo hu mepo ngara kambusi kultuw pwassin pwi. Hupa yihu ara aposel, hapeko wawu nohonou hu pe wawu yirowei tehe yihu ara ndramat para pwasoyou opu.

³ Wou apwotisingi ngolo, pwen pe aya non-driya nopwaran paraliy pe arahatini wou, pe upahasaniy tehe ndrina merem ara kinho mat pwi.

⁴ Hapeko lohongai sahin kunpwes kinsa atam iya aliy pwi, ara toro: Ndriyam imbuluhi yo para mamu, ara antaliy.

⁵ Alohongani kultuwayim para mamu ngara aro mbusiy, kultuw ara, ara antaliy pe anyos. Pwen pe arapaiwani ndriyam pe ambusi hu kultuw tehe mamu aro mbusiy. Pe kapa antapaiwani ndriyam pwi, ara andre kusa kili wou pe kuwiri mwan tam ma kakahu kisa mawen ndrohonokun.

⁶ Hapeko melit handra unamiliy ita kili wou, ara toro: Wou amwisnani kultuwayi hu yowe Nikolas, pe yo ara umwisnanihu yi.

⁷ Pwen yiy mepo mandraingan, ara kihilingi nongan Mwoiwan Haiyan iripo wong iya kili hu sios. Pe hiyeh kiramwaitini pahun, ara andre kupa hiyan kiyatan para kiyau kiyau kei para taleh, mepo ita kol nonowan ta Ngindrai.”

Nongan iya sios para Smirna

⁸ “Hu nongan iya kili angelou para sios para kol ngawan Smirna ara ratuluwiy toro:

Nongan iye iyau kili yiy mepo Imu, pe yiy mepo Mulan, hiyeh imat, pe isatine paiwe.

⁹ Upahasani hu nopwaran tam pe tesah androisiy—hapeko menmenam ara soyon. Pe upahasani hu mepo hurasusut nongan mwomwan isa kili wou, ara hupa hu para Yutah, hapeko yihu para Yutah pwi. Pe yihu ara para yumwa mbultere ata Sinai.

¹⁰ Pe wou mbuna anoh nopwaran naya nondriyan. Upwai isa kili wawu, Sinai andre kiyki hayah tawawu kaya kou para kinohonou wawu, pe andre akaya nondriya nopwaran kiho nondriya lang masongui. Pe apwotisingi lohongam kipoo ayamata, pwen yo andre kuhan wou taleh tehe kenem.

¹¹ Yiy mepo mandraingan, ara kihilingi tesah Mwoiwan Haiyan iripo wong iya kili hu sios. Pwen yiy mepo kiramwaitini pahun, ara andre kinwiri ngandran kiho nondriya kimat lusap pwi.”

Nongan iya kili sios para Perkamum

¹² “Hu nongan iya kili angelou para sios para kol ngawan Perkamum, ara ratuluwiy toro:

Nongan iye iyau kili yiy mepo masemela pahun niwen maran malto, pe maran iya.

¹³ Upahasani ndrohonokum ata aliy—mepo ndrohonoku pwanpwan ta Sinai. Hapeko

wou apwahatini ngolo pwokeyan, pe anpa pwi kinna lohongai ndrision tam pwi iro hu lang ta Antipas, yiy mepo ipwokeyani lohongan ndrision pe ipwainganiy, pe itingundrun iro kol namandran tam—mepo ndrohonoku Sinai.

¹⁴ Hapeko lohongai hayah iripo kili yo, mepo kunpwes isatam iya aliy pwi toro: Ndramat hayah hutora kili wou, ara hu pwotisingi hinonou ta Palaam, yiy mepo ihinuwani Palak para isuhuhuri hu ndramira Yisrayel para hu kambusi pakut mwomwan para hu kayan anandrinai mepo kaniykiy tehe yukyuk iya kili hu kerewek, pe hupo pilah.

¹⁵ Tehen aliy o yi, hu ndramat hayah hutora kili wou, ara huho ndruwa hinonou ta hu yowe Nikolas.

¹⁶ Tehen tora ko akarapaiwani ndriya wawu! Matisan, kusa kili wou kileh, pe kurahatai kiyapolo hu ndramat ara kiya semela pahun iyau poho.

¹⁷ Yiy mepo ma ndraingan, ara kihilingi tesah Mwoiwan Haiyan iripo wong iya kili hu para sios. Yiy mepo iramwaitini pahun, ara andre kuhang yiy manna hayah mepo ita kohon. Pe andre kuhang yiy pat sih pallen i, iyapolo ngalan handra howen andre kuratuluwiy kiro aliy, pe yiy mepo iwiriy opu ipahasaniy.”

Nongan iya sios para Tayatira

¹⁸ “Hu nongan iya kili angelou para sios para kol ngawan Tayatira ara ratuluwiy toro:

Nongan iye iyau kili Noru Ngindrai Kamai mepo maran ara tehe mwan iroholulun, pe pwelekan ara tehe paras ma ngannganan.

¹⁹ Upahasani hu kultuwayim, lohongam ndrision pe namiliwam, pe apwotisingi totohun tam, pe aro tine pwokeyan. Pe kultuwayim para mahapo, ara iramwaitiniy para mamu ngara aro mbusiy.

²⁰ Hapeko lohongo hape mepo kunpwes pwi isatam toro: Wawu pa hiyan iya ata pihin mepo Yesepel, yiy ipohowe yiy poropet hamou. Pe hinonou tan, ara ipakarawani hu ndramat para poya mbulyo iya kultuw para pilah, pe huyan anandrinai mepo kaniykiy pwen tehe yukyuk iya kili hu kerewek.

²¹ Yo uiki lang iyatan para kirapaiwani ndriyan kiya kultuwayin para pilah, hapeko mbuwalin para kirapaiwani ndriyan.

²² Pwen tehen tora ko, andre kuiki Yesepel kiya nondriya ngandran handra namandran, pe andre kiro matin o, pe andre kumbusi hu mepo hu popilah iya sura yiy, ara andre hu kakuni ngandran pwokeyan iya, kipoo hu karapaiwani ndriyahu kiya hu kultuwayen.

²³ Pe andre kutingundru norun hu kamat. Pwen andre hu sios masih kapahasaniy tehe yo, ara yiy mepo upahasani ndriya hu ndramat pe lohonga hu ndramat, pe andre kuiki kona hamouhamou kiho ndruwa hu kultuw tawawu.

²⁴ Pe nakupwai kisa kili wawu masih tora kol Tayatira mepo akanpwotisingi lohonga wawu kinna hinonou tan pwi, pe akanwiri hinonou

para nondriya lohongai kokohe ta Sinai pwi. Ara andre kuniyki nopwaran handra yi kinsa ndrita wawu pwi.

²⁵ Akapwotisingi lohonga wawu pwokeyan kiya tesah ita kili wawu, kipoo kumui kusa.

²⁶ Sehe ndramat kiramwaitini pahun pe kimbusi namiliwo pwokeyan kipoo lang kiyahapwen,

ara andre kuiki pwoke nopwaran kiya kili yiy para kiro mu kiya kili hu kol namandran masih.

²⁷ Yiy andre kiro mu tehe ndramat para pwokereya sipsip iyapolo nes hayen sih, pe andre kiro mu kiyapolo ndrangsai, pe andre kirasumbuwanihu kiya mendremendreheh tehe kohoi mbusiy iya pwan perembun.†

²⁸ Pwen tehe yo mbukeno ara uwiri pwoke nopwaran iyau kili Tomo, pe andre kuhanng yiy pwoke mangananganan tehe piriya lang.

²⁹ Yiy mepo mandraingan, ara kihilingi tesah Mwoiwan Haiyan iripo pwai iya kili hu sios.”

3

Nongan iya sios para Sartis

¹ “Hu nongan iya kili angelou para sios para kol ngawan Sartis ara ratuluwiy toro:

Nongan iye iyau kili yiy mepo Mwoiwa Ngindrai manandrtimou pe hu piriya manandrtoyoh ita kili yiy.

---

† **2:27:** Revelesen 2:26-27 ara, ara tehe Psalm 2:3-9.

Upahasani hu kultuwayim, para hu ngara kapa ata mwalen, hapeko pwi, anmat pwen.

² Akoro hinehes! Pe akapwokeyani tesah mepo ita ndron pe pakeh nakimat. Paratesah, kunkahi hu kultuwayim imwonen iya mbulmara Ngindrai to, ara pwi.

³ Alohongani tesah anwiryi pe anhilingiy; atokuyaniy, pe arapaiwani ndriyam. Hapeko kapa anto hinehes pwi, ara andre kusa tehe ndramat para pahana, pe andre anpahasani sehe lang nakusa kili wou, ara pwi.

⁴ Hapeko hu ndramat hayah hutora Sartis, ara koiwehu ara kas, aliy pwi. Pwen andre hu karikai kisa sura yo, pe andre kasuluye hu kiya koyau pallen, paratesah, hu haiyani tokuyahu.

⁵ Yiy mepo kiramwaitini pahun tehe hu, ara andre kasuluye yiy kiya koyau pallen. Yo andre kuntapiyani ngalan kinna mawen puk para taleh, ara pwi. Hapeko andre kuhari ngalan kiro mbulmara Tomo pe hu angelou tan.

⁶ Pwen yiy mepo mandraingan, ara kihilingi tesah Mwoiwan Haiyan iripo pwai iya kili hu sios.”

Nongan iya sios para Pilatelpiya

⁷ “Hu nongan iya kili angelou para sios para kol ngawan Pilatelpiya ara ratuluwiy toro:

Nongan iye iyau kili yiy mepo haiyan pe ndrokonan, ara imbultuwe ki ta Tepit. Pwen kapa kitipe papai, ara kinlahi hamou kiwariy pwi, pe tesah kiwariy, ara hamou kinlahiy para kitipei pwi yi.

⁸ Upahasani hu kultuwayim. Animei, kuniyki papai kinite ita mbulmaram mepo kinlahi hamou kiwariy pwi. Upahasaniy tehe pwoke tam, ara hape ko, hapeko wou apwotisingi nongno, pe anpa akowu iya ngolo pwi.

⁹ Pe andre kumbusi hu mepo para yumwa mbultere ta Sinai mepo hupa ndre hu para Yutah, hapeko pwi, hu pwasoyou—ara andre kumbusi hu kasa pe hu katukuruhu kasa pwan ndrikam, pe lohongahu kileu tehe ndriyo imbuluhi wou.

¹⁰ Pwen wou apwotisingi nongan para pwanou to, pe apwokeyani wou imwonen aya nondriya nopwaran. Pwen andre kupwokeyani wou kiro mwonen lenge nopwaran mepo andre kisa pe kiya kene kol pwan masih, mepo para kinohonou hu ndramat topo kol pwan.

¹¹ Yo pakeh andre kusa. Apwotisingi tesah imira kili wou, pwen andre hamou kinwiri kenem pwi.

¹² Yiy mepo kiramwaitini pahun, ara andre kumbusi yiy kirayah tehe pahut sih* kiro yumwa totohun namandran ata Ngindrai to. Pe andre yiy kintaliy pwi. Pe andre kuratuluwi ngala Ngindrai to pe ngala kol namandran ta Ngindrai to kiro kili yiy, ngala kol Yerusalem howen mepo andre kiyau kol paingan yang kili Ngindrai to pe kisa pwan. Pe andre kuratuluwi ngolo howen kiro kili yiy i.

¹³ Yiy mepo mandraingan, ara kihilingi tesah Mwoiwan Haiyan iripo pwai iya kili hu sios.”

---

* **3:12:** pahut sih TP: andre kirayah tehe pahut sih kironondriya yumwa totohun ta Ngindrai ato. ENG: a pillar in the temple of my God

Nongan iya kili sios para Layotisiya

¹⁴ “Hu nongan iya kili angelou para sios para kol ngawan Layotisiya, ara ratuluwiy toro:

Nongan iye iyau kili yiy mepo Ndrokonan, pe lohongan ndrision pe ipwokeyani nongan ndrokonan, yiy mepo imu iya melit masih Ngindrai imangsaniy.

¹⁵ Yo upahasani hu kultuwayim, tehe wou ngandrahan ndre wawen pwi. Unamiliy para wou arayah sih tahilu ara.

¹⁶ Paratesah, wou ahomwak o—wou ngandrahan ndre wawen pwi— tehen tora ko, nakulomwarani wou asa ngawan poho.

¹⁷ Pe apa, ‘Yo mamenmeno soyon, pe menneneno ara soyon iya, pwen kunamili handra melit pwi.’ Hapeko anyirowei tehe ata mwomwan masih, pe aiki koisariy, androisiy, maram iyoh, pe mwayem pwi.

¹⁸ Pe upwahanou wou para asou pat kolt kili yo, mepo kantimwiy kinna mwan pe kinna howen. Pwen andre menmenam kiya soyon, pe asou koyau pallen para aro suluye wou kiya aliy. Pwen andre akulani masiram pe mwayem pwi ara. Pe atumwi ndraikeyi kiya maram, pwen andre aro nimnim.

¹⁹ Pe hu mepo ndriyo imbuluhi hu, ara umwaniyanihu pe upomate hu. Pwen apwoke pe arapaiwani ndriyam.

²⁰ Ahalingiy! Yo uta tine papai pe uta ralikiriy. Kapa ndramat hamou kihilingi mbulukoyu pe kitipe papai, pwen andre kusa nondriyan pe kunamnam kiyasura yiy, pe yiy andre kinamnam kisasura yo.

²¹ Pwen yiy mepo kiramwaitini pahun, ara andre kupa hiyan kiyatan para kimpwan sura yo kiro ndrohonoku pwanpwan to, pwen tehe kunramwaitini pahun pe urupompwan iyapolo Tomo urupo ndrohonoku pwanpwan para king tan.

²² Yiy mepo mandraingan, ara kihilingi tesah Mwoiwan Haiyan iripo pwai iya kili hu sios.”

4

Ndrohonoku pwanpwan ta King Ngindrai ita kol paingan yang

¹ Pe iya mulan para hu melit aro, unime papai sih isoho tine pe iro te mbulmoro nondriya kol paingan yang! Pe uhilingi mbulukoyu ndramat mepo kinwong sato iho mu tehe ndrah sih, ara ipa, **“Asa paingan iye, pe andre kuyingani tesah mepo andre kirayah kamulan para melit aro.”**

² Pe indrou pwi ko, Mwoiwan Haiyan isa ndrito, pe unime ndrohonoku pwanpwan sih ta king iro tine kol paingan yang, pe hamou irompwan aliy.

³ Pe hamou mepo irompwan aliy, ara nganganan iya pe kaipisan ara tehe pat yasper pe pat karniliyan. Pe mwolou sih nimnim para aliy pakimbus tehe pat hemeral, ara irakaiyani ndrohonoku pwanpwan ara.

⁴ Pe hu ndrohonoku pwanpwan ta hu king lungui pe haahiu, ara hurakaiyani ndrohonoku pwanpwan ta king ara. Pe hu pohon lungui pe haamou, ara huro mipwan hu ndrohonoku pwanpwan ara. Pe hu kansuluye hu kinna hu

koyau pallen ma hu kasapai kolt ta king, ara iye paya hu.

⁵ Pe kamit iro kamiriy iyau ndrohonoku pwanpwan ta king, ara iyapolo hu nguluwa hu melit, pe palan iro talon ihou pe ihou. Pe sui anandrtoyoh mepo mwan iroholulun aliy, ara huro tine mbulmara ndrohonoku pwanpwan ta king ara. Hu sui anandrtoyoh ara, ara hu mwoiwa Ngindrai anandrtimou.*

⁶ Pe iro pohomara ndrohonoku pwanpwan ta king ara, ara tehe ndras kamarai hakah iro aliy, lewen pe iyih iya.

Pe hu kan mwalen mahaamou, ara huro ndrokolon pe hurakaiyani ndrohonoku pwanpwan ta king ara, pe mara hu iramburuhiy mandrahu masih iya mu pe iyamulan i.

⁷ Kan mwalen iho mu, ara tehe layon hamou, pe iho mulan ara tehe mbulmwakau hamou, pe iho mulan hape, ara mbulmaran tehe ndramat hamou, pe iho mulan masih, ara tehe manuwai hamou iho woh.

⁸ Hu kan mwalen mahaamou ara, ara hamouhamou tahu ma kapene hu mannopai, pe marahu ara iramburihi mandrakuyuhu masih, pe irakayaniy, pe pahandra kapenehu tehen aliy i. Lang pe ping ara ngara hu koropa toro:

“Haiyan, haiyan, haiyan
ara Yapan Ngindrai Pwokeyan,
mepo para koluw, para mahapo, pe andre kimui
kisa.”

---

* **4:5:** Mwoiwa Ngindrai manandrtimou ara iyingani Mwoiwan Haiyan opu.

⁹ Pe kiro mwonen hu kan mwalen ara hu kahari ngala Ngindrai, pe hu kapwesani yiy, pe hu karawulohani yiy mepo itampwan ndrohonoku pwanpwan ta king mepo ita mwalen kinto pe kinto,

¹⁰ pwen hu pohon lungui pe haamou ara hutukuruhu iya mbulmara Ndramat mepo itampwan ndrohonoku pwanpwan ta king, pe hu totohun iya atan mepo ita mwalen kinto pe kinto. Pe huiki hu kasapai tahu huya pwan mbulmara ndrohonoku pwanpwan ta king, pe hupa,

¹¹ “Yapan pe Ngindrai towu,
 wou ara haiyan
 para kahari ngalam,
 pe kahaiyani ngalam pe pwoke ara atam,
 paratesah, amangsani hu melit masih,
 pe iyau namiliwam pwokeyan opu, an-
 mangsani hu
 pe hu topo mwalen.”

5

Puk Maiye pe Noru Sipsip

¹ Pwen unime puk hapai maiye kantatuluwi nongan hira maltoh para aliy kene, ara iro niman mot ta yiy mepo iro mipwan ndrohonoku pwanpwan ta king, pe puk maiye ara, ara kanmburiy kinna andrtipai kinna hu mbura kunan manandrtoyoh.

² Pe unime angelou hamou pwokeyan iwayeh iya mbulukoyun namandran iya ipa, “Hiyeh kul-tuwayin mwayih pe ilahiy para kitipe puk maiye pe kirapele hu mbura kunan mepo kanmburiy ara?”

³ Hapeko kinlahi hamou ita kol paingan yang, ndre iripo kol pwan, ndre mbulu pwan, ara kilahi kirehe puk maiye ndre kinimnim kiya nondriyan, ara pwi.

⁴ Pwen urang memesun, paratesah, hamou ara kultuwayin mayih pwi, para kilahi kitipe puk maiye ara pe kinimnim kiya nondriyan.

⁵ Pwen hamou ta hu pohon lungui pe haamou, ara ipwai isa kili yo ipa, “Ahatih! Animei, Layon para kamaye Yutah, mepo yiy iyau ndraye King Tepit, ara kintamwaitini pahun, pe andre kitepe puk maiye mepo kanmburiy kinna hu mbura kunan manandrtoyoh ara.”

⁶ Pwen unime Noru Sipsip hamou, mwensen tehe katingundrun pwen, ara iro tine ndrokolo ndrohonoku pwanpwan ta king, pe hu kan mwalen mahaamou iyapolo hu pohon lungui pe haamou, ara hurakayani yiy. Pe ndrosuwan ara manandrtoyoh, pe maran ara manandrtoyoh mepo mwoiwa Ngindrai manandrtimou, mepo Ngindrai ngara kipwandrisa hu kaya nondriya kol pwan masih.

⁷ Noru Sipsip isa pe iwiri puk maiye iro kili yiy mepo irompwan ndrohonoku pwanpwan ta king iro niman mot.

⁸ Pe iro mwonen kinwiri, hu kan mwalen mahaamou iyapolo hu pohon lungui pe haamou, ara hu tukuruhu huya pwan mbulmara Noru Sipsip. Hamou-hamou tahu ara kita* sih-sih iro kili yiy, pe huro mbultuwe hu pwelekei kolt mepo

---

* **5:8:** kita TP worou tuwiri nongan sahin “hap” ita nongna yap. Hap ara tehe kita, pwen ratuluwiy ara kita.

yukyuk ngonohon layin ipep iro aliy, para hu ndramira Ngindrai katotohun.

⁹ Pe hupowaliy iya waliy handra howen hupa,
 “Kultuwayim mwayih pe alahi awiri puk maiye
 pe arapele hu mbura kunan mepo kanm-
 buriy,
 paratesah, katingundrum,
 pe iyou ndreyem opu, arakonihni hu ndramat
 hu mui husa kili Ngindrai
 hu ndramat para kamai hawum-hawum, pe
 nongna kol handra-handra, pe hu ndramat
 pe kol namandran masih.

¹⁰ Pe anmbusi hu para hukarayah hu king pe andre hu karayah pwandrendres ta Ngindrai torou tehe hu pris. Pe andre hu koro nimmim kata hu ndramat para kol pwan.”

¹¹ Pwen unimmim iya pe uhilingi mbulukoyu hu angelou soyon iya, ndromwoyahu, ara pwesih pe pwesih. Hu angelou ara, ara hu rakayani ndrohonoku pwanpwan ta king, iyasura hu kan mwalen, pe hu pohon lungui pe haamou.

¹² Pe hu powaliy namandran iya, iyou mbulukoyu hu hupa,
 “Noru Sipsip mepo kultuwayin mwayih pe katingundrun,
 ara iwiri pwoke iho hin, pe melit masih lahayana,
 pe lohongai waison pe pwoke,
 pe haiye, pe kahari ngalam, pe pwesai.”

¹³ Pwen uhilingi hu kan masih para kol paingan yang, pe para kol pwan, para mbulu pwan, pe para ndrita ndras, pe melit masih para aliy, ara hupowaliy hupa,

“Iya kili yiy mepo ita mipwan ndrohonoku pwan-
pwan ta king, pe iya kili Noru Sipsip,
ara pwesai pe haiye pe kahari ngalan, pe pwoke
ara atam, pe andre kinto pe kinto!”

¹⁴ Pe hu kan mwalen mahaamou ara hupa,
“Ndrokonan,” Pwen hu pohon lungui pe haamou,
ara hu tukuruhu pe hu totohun iya kili Ngindrai
pe Noru Sipsip.

6

Noru Sipsip irapele hu mbura kunan

¹ Pe uro nimnim iro mwonen Noru Sipsip
irapele mbura kunan ihomu para hu mbura ku-
nan manandrtoyoh. Pwen uhilingi kan hamou
tahu kan mwalen mahaamou ara iwong pe mbu-
lukoyun tehe palan ipa, “Asa!”

² Pwen moro pakiya pwi, unime hos hamou
pallen iho tine mbulmoro! Pe yiy para ngaplaniy,
ara imbultuwe kei tapuiwe sih. Pe huiki kasapai
sih iya kili yiy, pe ingap iyau tehe ndramat hamou
kintamwaitini pahun, pe iro ramwaitini pahun
manau.

³ Pe iro mwonen Noru Sipsip irapele mbura
kunan luwoh, ara uhilingi kan mwalen iho mulan
ipa, “Asa!”

⁴ Pwen hos hamou laman i, ara isa ngawan.
Pe ndramat para ngaplaniy, ara pwoke iro kili
yiy para kiwiri ndriya wayis kiya mawen kol
pwan, pe para kimbusi hu ndramat katingundru
hamou-hamou. Pe huiki semela pahun hapai
namandran iya, iya kili yiy.

⁵ Pe iro mwonen Noru Sipsip irapele mbura
kunan toyoh, ara uhilingi kan mwalen toyoh ipa,

“Asa!” Pwen unime hos hamou lokuran iho mbulmoro. Pe yiy mepo para ngaplaniy, ara imbultuwe sikel malwoh iho ndrungak niman.

⁶ Pwen uhilingi nguluwa mbulukoyu hamou iro mwele hu kan mwalen mahaamou ara, ipa, “Kilo sih para wit, ara para kene mbulen para lang sih sesek, pe kilo toyoh para pali, ara para kene mbulen para lang sih sesek. Pe mbuna akapwalngani ndrai kei pe wain!”

⁷ Pe iro mwonen Noru Sipsip irapele mbura kunnan haahiu, ara uhilingi mbulukoyu kan mwalen haamou, ara ipa, “Asa!”

⁸ Pwen unime hos hamou salau iho mbulmoro, pe ndramat para ngaplaniy, ara ngalan Kimat, pe Ngare Hu Suw iho pakeh ndruwan. Pe kaniyki pwoke iro kili hilu iya kili hu ndramat para kol pwan haroh para katingundru hu ndramat kiya semela pahun niwen, pe song, pe nopwaran namandran, pe hu kan puyap para yangiy para hu katingundru hu ndramat.

⁹ Pe iro mwonen irapele mbura kunan yimah, ara unime mwoiwa hu ndramat mepo hupwotisingi lohongahu pe kanitingundruhu, ara huro pahandra pere tuntun, paratesah, tunan huhaiyani nongna Ngindrai pe tiyeyan.

¹⁰ Mwoiwa hu ndramat ara huyoh naman-dran iya hupa, “O Yapan, haiyan pe ndrokonan, mwalaihe andre yowu koro toro ko, pe aniyki hu ndramat para kol pwan koro tine nongan mapu ko, para hu kakuni kora ndreye yowu?”

¹¹ Pwen hamou-hamou tahu, ara Ngindrai iyki koyau pallen iya kili hu. Pe hu pwai iya kili

hu para hu koro longe hape na, kipoo ndromwoya hu ndramat para poya mbulya Ngindrai tehe yihu, iyapolo nali hu mepo hu pwotisingi lohongahu, ara andre katingundruhu tehe yihu ko yi, ara kihipwen.

¹² Pwen uro nimnim pe Noru Sipsip ara irapele mbura kunan annoh, pe nunuw sih namandran iya, ara irayah. Pe mwandrai ara irapaiwani ilokuh tehe koyau lokuran mbusiy iyau yomwu sipsip kamai, pe walah sih seksek irapaiwaniy irayah laman tehe ndrai.

¹³ Pe hu piriya para yang ara huyos husa kol pwan, tehe hu mbuwa kei pik mambulen hakou ilon iro mwonen nohai imum pwokeyan pe ilohoyani hu.

¹⁴ Pe yang ara ises tehe puk maiye sih maiyaniy, pe hu ngondron masih pe hu mbuson, ara huret huya mawen ndrohonokuhu.

¹⁵ Pwen hu king para kol pwan, hu noru king kamai, hu ndramat huhohin ta hu ndram, hu ndramat menmenahu soyon, hu ndramat pwokeyan, hu ndramat para pwandrendres pe hu ndramat huro mwoimwoi, ara hu kohoni hu huya nondriya hu ngat sou, pe mwalinga hu pat namandran para hu ngondron.

¹⁶ Pe huyoh iya kili hu ngondron pe hu pat hupa, “Akayos kasa ndrita yowu pe akakulani yowu kiya mbulmara yiy mepo imira mipwan ndrohonoku pwanpwan ta king, pe iya ndrinalokuh ta Noru Sipsip!

¹⁷ Paratesah, lang namandran para ndrinalokuh ta hilu, ara kinsa, pe hiyeh ilahiya para kindrihisaniy eh?”

7

Hu Yisrayel mapusangat, mapuhaangui pe mahaapou (144,000) huwiri kinima Ngindrai

¹ Iyamulan para ara, unime hu angelou mahaamou huro tine mbusungo kol pwan mahaasai, pe humbultuwe ndroiya hu nohai mahaahin para pwan, pe hu penaniy para mbuna kimum kiya pwan, ndre ndras, ndre hu kei pwi.

² Pwen unime angelou hamou i isarayah iyau te kup, pe imbultuwe mbura kunan ata Ngindrai mwalen. Pe iyoh namandran iya, iya kili hu angelou mahaamou mepo pwoke kinna kili hu para hu kaiki nopwaran kiya pwan pe ndras ipa,

³ “Wawu mbuna akaiki nopwaran kiya pwan, ndre ndras, ndre hu kei, kipoo yowu kaiki kinima Ngindrai kiya kene hu kombuye hu ndramat para poya mbulya Ngindrai torou.”

⁴ Pwen uhilingi ndromwoya hu ndramat mepo kaniyki kinima Ngindrai kinna kili hu, ara: mapusangat, mapuhaangui, pe mahaapou (144,000) para hu kamaye Yisrayel masih hawum-hawum.

⁵ Iyau kamaye Yutah, ara hu ndramat pusongui pe lupou (12,000) hu kantakinimahu, pe iyau kamaye Rupen, ara hu kantakinimahu ndramat pusongui pe lupou, pe iyau kamaye Kat, ara hu ndramat pusongui pe lupou,

⁶ pe iyau kamaye Aser, ara hu ndramat pusongui pe lupou, pe iyau kamaye Naptali, ara hu ndramat pusongui pe lupou,

pe iyau kamaye Manasseh, ara hu ndramat pusongui pe lupou.

⁷ pe iyau kamaye Simeyon, ara hu ndramat pusongui pe lupou,

pe iyau kamaye Lepi, ara hu ndramat pusongui pe lupou, pe iyau kamaye Isakar ara hu ndramat pusongui pe lupou,

⁸ pe iyau kamaye Sepulun, ara hu ndramat pusongui pe lupou,

pe iyau kamaye Yosep, ara hu ndramat pusongui pe lupou,

pe iyau kamaye Penyamin, ara hu ndramat pusongui pe lupou hu kantakinimahu ta Ngindrai.

Hu ndramat soyo-soyon iya hu suluye hu iya koyau pallen

⁹ Pwen iyamulan para aliy, unimei iro mbulmoro ndrohos sih ta hu ndramat soyo-soyon iya, pe kinlahi hamou kindromwahu pwi. Hu ndramat ara, huyau hu kol namandran masih para kol pwan masih, pe huyau kili hu kamaye hu ndramat masih, pe hu ndramat, pe hu nongna kol masih pe huro tine mbulmara ndrohonoku pwanpwan ta king pe mbulmara Noru Sipsip. Pe hu suluye hu iya hu koyau pallen pe huro mbultuwe hu polopa pam iro nimahu.

¹⁰ Pe huyoh namandran iya iyau mbulukoyuhu huropa,

“Ngindrai torou pe Noru Sipsip opu, ara hila ngara kasopwat, pe kawiri tou kamui.

iyi Ngindrai imirampwan ndrohonoku pwanpwan ta king.”

11 Pe hu angelou masih huro tine pe hu rakaiyani ndrohonoku pwanpwan ta king, pe iyasura hu pohon lungui pe haamou (24) iyasura hu kan ma-haamou mwalen, ara hu tukuruhu pe kombuye hu iya pwan mbulmara ndrohonoku pwanpwan ta king, pe hu totohun iya kili Ngindrai,

12 hupa,

“Ndrokonan!

Pwesai pe kahari ngalan

lohongai waison pe tawuloh pe haiye ngalan

pwoke ihohin, pe pwoke masih

iya kili Ngindrai torou mepo andre kinto pe kinto.

Ndrokonan!”

13 Pwen pohon hamou, ara isok yo ipa, “Hu ndramat hu suluye hu iya hu koyau pallen ara, ara hiyeh hu, pe huyau aleheh?”

14 Pwen usomwi yiy upa, “Namandran, apa-hasaniy.” Pe ipwai ipa, “Yihu ara, ara hu mepo husa mawen nondriya nopwaran namandran iya. Pe hu hurahi koiwehu iya ndreye Noru Sipsip, pe imbusi koiwehu irayah pallen.

15 Pwen tora ko,
hu tora mbulmara ndrohonoku pwanpwan ta
king Ngindrai.

Pe lang pe ping ngara hu kambulyani mbulya
Ngindrai nondriya yumwa totohun na-
mandran tan.

Pe yiy mepo itampwan ndrohonoku pwanpwan
ta king, ara andre kiro sura hu pe kilohow-
ihu.

16 Pe andre hu kanmundrui pwi
pe koyuhu andre kinsapak pwi,

pe ngana mwandrai ndre hapesah andre kintimwi hu pwi.

¹⁷ Paratesah, Noru Sipsip imira pupura ndrohonoku pwanpwan ta king, ara andre kirayah ndramat para pwokereya hu pe kiluwani hu kaya hu ndrakoyou para taleh.

Pe Ngindraï andre kikuwe ndrui marahu masih kene kiyau.”

8

Noru Sipsip irapele mbura kunan andrtoyoh

¹ Pe iromwonen Noru Sipsip irapele mbura kunan manandrtoyoh, kol paingan yang imanun ipoo iya paramwandrai sahin.

² Pwen unime hu angelou manandrtimou mepo ngara hu koro tine mbulmara Ngindraï, ara Ngindraï iyki ndrah manandrtoyoh iya kili hu.

³ Pe angelou hamou i, ara imbultuwe kohoi kolt para melit ngonohon layin iro aliy, ara isa pe iro tine pere tuntun. Pe lohulohu melit ngonohon layin, ara soyon huroikiy iya kili yiy para kiwiriyy pe kiykiy tehe yukyuk. Pe iyapolo hu ndramira Ngindraï ngara katotohun, ara iykiy iya ndrita pere tuntun mbusiy iya kolt mepo iro pohomara ndrohonoku pwanpwan ta king.

⁴ Pe kosumwono melit ngonohon layin, iyapolo hu ndramira Ngindraï ngara katohun, ara iro yau nima angelou pe itunam iya paingan mbulmara Ngindraï.

⁵ Pwen angelou iwiri kohoi kolt pe iyki mwan iro pere tuntun iya aliy. Pwen ihindrikiraniy iya

kol pwan, pe kamit iro kamiriy, pe palan iro talon, pe nunuwa kol iya.

Hu ndrah

⁶ Pwen pe hu angelou manandrtimou mepo humbultuwe hu ndrah manandrtoyoh, ara hu mwaniyani hu para hu kara ndrah.

⁷ Angelou hamou imu tahu ira ndrah tan. Pwen mbulou indrut tehe pat iyapolo mwan pe ndrai, ara huhulan huya pwan kol pwan. Pe hasai nondriya matisai para kol pwan masih kene, ara isongut; pe hasai nondriya matisai para hu kei masih kene hu songut; pe ndromndriu salau masih kene hu songut topwei.

⁸ Angelou lumou tahu manandrtimou ara ira ndrah tan. Pe hapesah tehe ngondron naman-dran sih mepo mwan iro yat aliy, ara Ngindrai ipiyaniy iya ndras, pe ndras hasai nondriya matisai, ara irapaiwaniy irayah ndrai.

⁹ Pe hasai nondriya matisai tahu melit masih makunuwehu para ndras ara hu mat, pe hasai nondriya matisai tahu ndroi para ndras ara ip-walngani hu.

¹⁰ Pwen angelou timou tahu manandrtimou ara ira ndrah tan. Pe piriyy sih namandran iyos yang isa pwan; iro yat tehe sui sahin ngannganan iya, pe iyos iyau yang iya nrita ndran handrang nondriya ndran matindrang ta hu ndran pe hu ndramwiying.

¹¹ Pe ngala piriyy ara, ara Tunguyan. Pe ndran handrang nondriya ndran matindrang ta hu ndran pe ndramwiying ara hurayah tunguyan.

Pe hu ndramat soyon huyin ndran ara, pe hu mat iya hu ndran ara, paratesah, ndran ara ngahan.

¹² Pwen angelou haamou tahu manandrtimou, ara ira ndrah tan, pe hasai nondriya matisai para mwandrai, ara iya yohun. Pe hasai para matisai para ngana walah, pe hasai para matisai tahu piri, ara masih hulokuh. Pe hasai nondriya matisai para lang ara kinileu pwi, pe ping tehen aliy yi.

¹³ Iro mwonen uro nimnim ndron, pe uhilingi manuwai hamou iro woh ndrokolo yang, iwayeh namandran iya ipa, “Toimwahu! Toimwahu! Toimwahu ndramat masih para kol pwan, paratesah, angelou matimou hora ndron hu nakara ndrah tahu!”

9

¹ Pwen angelou yimou ira ndrah tan, pe unime piri, sih iho yang pe iyos isapwan kol pwan. Pe huiki ki iya kili piri, ara para kitipe papai para ngat mbulun pwi.

² Pe iro mwonen itipe ngat mbulun pwi, kosumwan ara mambuniyan iro tunam aliy isa ngawan tehe kosumwono mwan namandran pe namandran masih. Mwandrai pe yang ara ilokuh iya kosumwono mwan para ngat mbulun pwi ara.

³ Pwen hu kosi huyau kosumwan husa ngawan ndrita kol pwan. Pe Ngindrai kiniyki pwoke kinna kili hu tehe pwoke ta hu supwalngai para kisikipiri hu ndramat para kol pwan.

⁴ Pe huiki nongan pwokeyan iya kili hu para mbuna hu kapwalngani ndromndriu para kol

pwan, ndre sehe melit salau pe hu kei. Hapeko hu kosi andre hu kapwalngani hu ndramat mepo kinima Ngindrai kinto hu kombuye hu pwi.

⁵ Pe Ngindrai kinpa hiyan para hu katingundruhu pwi, hapeko para hu kosi kaiki nopwaran kiya kili hu ndramat kiho nondriya walah mayimah. Ngandran hu hingorowei, ara tehe supwalngai hamou isikipiri sangi ndramat hamou.

⁶ Kiro mwonen hu lang ara, hu ndramat andre hu katen sai para kamat, hapeko andre hu kanlahiy pwi. Ndriya hu andre kinamili kimat, hapeko kimat andre kiwop tahu.

⁷ Pe mwense hu kosi, ara tehe hu hos hu mwanye hu para pahun. Pe iye ndritya payahu, ara hu kasapai mbusiy iyau kolt, pe hu mbulmarahu ara tehe mbulmara hu ndramat.

⁸ Pe kompayahu ara tehe kompayahu pihin, pe yahahu ara tehe yaha layon.

⁹ Pe winerehu ara melit handra tehe hayen iro aliy, pe ngasa kapenehu ara tehe ngasa-ngasa karis iya polo hos soyo-soyon huro ngap iya harong nakaya popahun.

¹⁰ Pe yihu, ara ma ndrakuwihu pe ngara kasikipiri ndramat tehe supwalngai, pe pwoke iro kili hu para ndrakuwihu kiyki ngandran namandran iya kiya kili hu ndramat nondriya walah mayimah.

¹¹ Pe yihu ara ma king hamou iho mu tahu; yiy ara angelou para ngat mbulun pwi, pe ngalan iya nongna kol Hipuruw ara Apatton, pe iya nongna kol Krik ara Apolliyon (ngalan ara, ara ndramat para pwalngani).

12 Nopwaran hasap kinsa hapwen. Pe nopwaran lusap i andre kisarayah kamulan.

13 Pwen angelou annomou ira ndrah tan, pe uhilingi yoholai isapwen ndrosu* mahaapai para pere tuntun hu mbusiy iyau kolt, mepo iro mbulmara Ngindrai.

14 Pe yoholai ara ipwai iya kili angelou annomou mepo iro mbultuwe ndrah, ara ipa, “Atali hu angelou mahaamou mepo huwasi hu tora ndran namandran Yuprates.”

15 Pwen hu angelou mahaamou mepo wasi hu para kirahihini lang pe paramwandrai, pe walah, pe hayou, ara tali hu para hu katingundru hu ndramat hasap para matisap ta ndramat.

16 Pe uhilingi ndromwoyahu ndramat para pahun, ara pulungat para pwesih (200 million).

17 Pe unime hu hos pe hu ndramat para ngaplaniy iho nondriya taltan to, ara toro: Pe hayen iro winerehu, ara laman, mwaron pe nonguwan tehe sakai. Pe paya hu hos, ara mwensen tehe hu paya layon, pe iyau hu pohohu ara mwan, kosumwan pe sakai.

18 Pe hu ndramat hapat para matipat, ara humat iya nopwaran mwomwan maporotisap, nopwaran para mwan pe kosumwan pe sakai mepo iyau poho hu hos.

19 Pe pwoke tahu hos ara, ara iro hu poho hu, pe iro hu ndrakuwihu. Pe ndrakuwihu, ara tehe hu mwat mepo mapayahu, pe huroiki ngandran.

---

* **9:13:** ndrosu sese pere tuntun mahaasai ara, ara tehe ndrosuwa mbulmwakau mendreheh

²⁰ Pe hu ndramat masih mepo hu kanmat kinna hu ngandran mwomwan iye pwi, ara huro, hapeko hu kantapaiwani ndriya hu kinna hu melit humbusiy iyau nimahu pwi. Pe hu kaningoh totohun iya kili hu payit, pe hu nombungong humbusiy iyau kolt, pe siliwa, pe paras, pe pat, pe hu nombungong humbusiy iyau kei, mepo hukonho nimnim, ndre konho tahilong, ndre karikai pwi.

²¹ Pe hu kantapaiwani ndriya hu kinna hu kultuw tahu para tingundru ndramat, pe hu paira ngah tahu, pe hu kultuw para pilah, pe hu kultuw para pahana, ara pwi.

10

Angelou pe puk maiye mendreheh

¹ Pwen unime angelou hamou pwokeyan iya i, iyau kol paingan yang isa pwan. Pe kinsuluye yiy kinna kokom hasai tehe koyau, pe mwollou, ara iho ndrita payan, pe mbulmaran, ara tehe mwandrai, pe ndrikan malkai, ara tehe pahut mwan iro aliy.

² Pe imbultuwe puk maiye sih mendreheh iro niman, pe puk ara, ara kinnite pwen. Pe iyki ndrikan mot, ara iro ndrita ndras, pe ndrikan kamou, ara iro ndrita pwan.

³ Pe iwayeh namandran iya, pe ngasa mbulukoyun, ara tehe layon hamou ngara kingondroh. Pe iro mwonen iwayeh, hu palan manandrtoyoh hutalon.

⁴ Pe iro mwonen hu palan manandrtoyoh hutalon ihipwen, pwen pakuratuluwi nongan,

hapeko uhilingi mbulukoyu hamou iyau kol paingan yang ipa, “Akulani nongan hu palan manandrtoyoh kanpwai, pe mbuna aratuluwiy kiya pwan.”

⁵ Pwen angelou mepo kunnime yiy iro tine ndrita ndras pe ndrita pwan, ara ihiri niman mot iya kol paingan yang.

⁶ Pe irandrangan iya ngala Ngindrai mepo andre kinto pe kinto, pe yiy mepo imangsani kol yang pe melit masih tora aliy, pe kol pwan pe melit masih toraliy, pe ndras pe melit masih tora aliy. Pe ipwai ipa, “Lang para Ngindrai kirolonge, ara pwen!

⁷ Hapeko kirahihini hu lang kiro mwonen angelou anandrtimou tahu manandrtimou nakira ndrah tan, ara nongan kokohon ta Ngindrai andre kirayah manan, tehe yiy kinpohowei kinna kili hu ndramiran hu para poya mbulyan mepo hu poropet.”

⁸ Pwen mbulukoyu ndramat mepo mamu uhilingi iwong isa kili yo iyau kol paingan yang, ara iwong porosih i, ipa, “Aya pe awiri puk maiye mendreheh itate nima angelou mepo ita tine ndrita ndras pe ndrita pwan.”

⁹ Pwen pe uya kili angelou ara pe usok yiy para kiyki puk maiye mendreheh ara kisa kili yo. Pe ipwai isa kili yo ipa, “Awiriy pe ainiy; andre kingahi ndriyam, hapeko kanan kiro pohom, ara andre kapan iya tehe kunan.”

¹⁰ Pwen uwiri puk maiye mendreheh iro nima angelou ara pe uiniy, pe kanan ara kapan iya tehe kunan iro poho, hapeko uiniy ihipwen, ingahi ndriyo.

¹¹ Pwen ipwai isa kili yo ipa, “Aphowe nongan paiwe tehe poropet kata hu ndramat soyon, pe hu ndramat para hu kol namandran masih, pe hu ndramat para hu nongna kol handra-handra, pe hu king.”

11

Ndramat malmou ngara hilu kapwokeyani nongan

¹ Pwen hamou iyki kei hamwat para tandrohonge tehe nes hamwat isa kili yo para karandrohongani melit, pe ipa, “Aya pe arandrohongani yumwa totohun namandran ta Ngindrai pe pere tuntun, pe andromwa hu ndramat para totohun hutora ara.

² Hapeko mbuna arandrohongani kou naman-dran hira ngawan para yumwa totohun naman-dran, ara ataliy, paratesah, kaniykiy kinna ta hu Ndramira Lah mepo hu ndramira Yutah pwi. Pe andre hu kangastoro* kiro kol namandran haiyan, ara walah haangui pe luwoh.

³ Pe andre kurakinima hilu ndramiro malmou para kapwokeyani titiye to, pe andre hilu kasuluye hilu kiya koyau para koisirai, pe andre hilu kawong nongna poropet nondriya lang sopou, lungat pe anongui (1,260).”

⁴ Pe hilu ara tehe kei holip malkou, pe tehe sui makakan malwoh, mepo ita tine mbulmara Yapan para kol pwan.

⁵ Kapa hamou pakinhonou para kiyki ngandran kiya kili hilu, ara mwan andre kiyau poho

---

* **11:2:** kangastoro pe nongan aro, ara ipa, andre hu kapwalnganiy

hilu pe kitimwi hu ndramat ngara kamwisnani hilu. Pwen kapa hamou inamiliy para kiyki ngandran kiya kili hilu, ara iyau sai tehen toro ko, pe andre kimat.

⁶ Pe hilu ndramat aro, ara pwoke ita kili hilu para kawari yang pe mbulou andre kinndrut pwi kipoo hilkawong nongna poropet kihipwen. Pe pwoke ita kili hilu para hilu karapaiwani hu ndran karayah ndrai, pe kaiki nopwaran mwomwan handra-handra kiya kol pwan ken kiho ken kiya namiliwa hilu.

⁷ Pwen, kiro mwonen hilu katiyani titiye tahilu kihipwen, pwen kan puyap mepo isa paingan ngat mbulun pwi, ara andre kipopahun kiyasura hilu, pe andre kiramwaitini pwoke ta hilu, pe kitingundru hilu.

⁸ Pwen nombuwe hilu andre kiye pwan sai para kol namandran mepo hupandrohonge pe hupohowe ngala kol ara Sotom ndre Yisip[†], kol namandran mepo Yapan ta hilu hu rapaingi yiy iho aliy.

⁹ Pe kiro nondriya lang royoh pe sahin, hu ndramat hayah para hu ndramat masih, hu ndramat hayah para kamai hawum-hawum, pe hayah para nongna kol handra-handra, pe kol naman-dran masih hakol-hakol, andre kanime nombuwe hilu pe kahambuwali hu para karoni nombuwe hilu

¹⁰ Pe yihu ndramat para kol pwan andre kapwes pe kanamnam, pe karo yuk hu yukyuk kiro

---

[†] **11:8:** Sotom ndre Yisip nongan ara, ara ipwandrohonge iyata hu ndramat mepo ngara hu kambusi kultuw pwasin kiro kol malkol ara.

kili hamou kiya kili hamou, paratesah, kanitingundru hilu. Paratesah, hilu poropet malmou iye, ara hilu kaniyki ngandran kinna kili hu ndramat para kol pwan.

¹¹ Hapeko iya mulan para lang royoh pe sahin, ngoha Ngindrai para taleh iya nondriya hilu, pe hilro tine iya ndrika hilu. Pe hu mepo hunime hilu, ara hunoh turuwehu.

¹² Pe hilu hilingi yoholai sahin namandran iyau kol paingan yang iyoh iya kili hilu ipa, “Alkasa paingan iye.” Pe yihu para mwisnani hilu, ara hu nime hilu hilya paingan kol paingan yang iho nondriya kokom hasai.

¹³ Pe iro mwonen paramwandrai ara, ara nunuw sahin namandran irayah iro nondriya kol namandran ara, pe seu hawum nondriya hu seu masongui, ara huhulan. Pe nondriya nunuw ara ko, hu ndramat manandrtipou humat, pe hu mepo huro mwalen ndron, ara hunoh turuwehu pe huhuri ngala Ngindrai para kol paingan yang.

¹⁴ Nopwaran lusap kinsa pwen; pe nopwaran tisap, ara itapo isa pakeh.

Ndrah andrtoyoh

¹⁵ Pwen angelou andrtimou ira ndrah tan, pe hu para kol paingan yang, ara huyoh namandran iya hupa,

“Kolo king para kol pwan, ara kinrayah kolo king ta Yapan torou pe ta Kristus tan,
pe Yapan andre kiro king kinto pe kinto.”

¹⁶ Pe hu pohon lungui pe haamou huompwan hu ndrohonoku pwanpwan para king tahu iro

mbulmara Ngindrai, ara hu tukuruhu huya pwan
pe hu totohun iya kili Ngindrai.

¹⁷ Pe hupa,

“O Yapan Ngindrai Namandran masih,
Wou mepo para mahapo, pe wou para koluw,
paratesah, wou anwiri pwoke tam namandran
pe ata king iya melit masih, yowu rawuloh
isa tam.

¹⁸ Hu ndramat hukanpwotisingi lohongahu pwi,
ara ndrina hu ilokuh,
paratesah, ndrinalokuh tam kinsa.

Pe lang kinsa para tamwanye hu ndramat kan-
mat,
pe andre aiki kene hu ndramiram para poya
mbulyam mepo hu poropet, pe hu ndrami-
ram haiyan,

pe hu mepo huro pahandra nohowai tam—
hu ndramat mangalahu pe hu mepo ngalahu
pwi,

pe lang para apwalngani hu mepo hu pwalngani
kol pwan.”

¹⁹ Pwen yumwa totohun namandran ta
Ngindrai ara ite iro nondriya kol paingan yang,
pe nondriya yumwa totohun namandran ara,
ara unime kokou para tapaniu tan. Pe hu kamit
huro kamiriy, pe ngasangasa hu melit, palan
huro talon, pe nunuwa kol iya, pe mbulou indrut
tehe hu pat sakai husa pwan.

12

Pihin pe mwat laman namandran

¹ Pe kaipisa melit handra masih namandran
isarayah iho kol paingan yang: pihin hamou

isuluye yiy iyapolo mwandrai, pe iyapolo walah iro pahandra pwelekan, pe kasapai sih ta king iro payan, ara piriya songui pe luwoh huro aliy.

² Pe pihin ara mapundriyan, pe irang namandran iya iro mwonen ihingotou para nakimwalahiy.

³ Pe kaipisa hapesah i isarayah iho kol paingan yang: mwat laman namandran*, pe payan ara manandrtoyoh, pe ndrosuwan ara masongui. Pe ndrita hu payan manandrtoyoh, ara hu kasapai ta king manandrtoyoh huro aliy.

⁴ Pe ndrakuwin ilokomuri hu piriya hasai nondriya matisai husa mawen yang pe hulon husa pwan kol pwan. Pe mwat laman namandran ara, ara iro tine mbulmara pihin mepo nakimwalahiy ara, para kindrimi norun kiro mwonen kimwalahiy.

⁵ Pe pihin ara imwalahiy iya ta norun hamou, pe yiy kamai. Pwen hulohi noru pihin ara iya paingan ndrohonoku pwanpwan ta king tan, iya ndrohonoku pwanpwan ta king Ngindrai. Pe mbunah kamai ara andre kirayah king, pe kimu kiyata hu ndrayer ndramat masih para kol pwan, pe kipwokerehu masih kiya nes hayen.

⁶ Pe pihin ara, ara iwop iya kol ndrohoyin iya kol hakol mepo Ngindrai kinmwaniyani iro mwoimwoi para kiya kiro aliy. Pe andre kiro pahandra pwokere kiro kol ara nondriya hu lang sopou, lungat, pe annongui (1,260).

⁷ Pwen pahun irayah iro kol paingan yang.

---

* **12:3:** mwat laman namandran mwat laman namandran hupowe, trekon; Eng: drangon

Angelou Mikayel iyasura hu angelou tan hupo pahun iya kili mwat laman namandran ara, pe mwat laman namandran iyasura hu angelou tan, ara hupo pahun imui.

⁸ Hapeko mwat laman namandran ara, ara pwokeyan pwi, pwen ndrohonokuhu para kol paingan yang, ara hutaliy.

⁹ Pwen hu angelou husoyau iya ta mwat laman namandran ara, iya pwan—mwat para ndrukoluw mepo hupohowe yiy payit pe Sinai, yiy mepo ipakarawani hu ndramat para kol pwan masih para hu kayos kaya pakut mwomwan. Pe husoyau iya tan iyapolo hu angelou tan huya pwan kol pwan.

¹⁰ Pwen uhilingi yoholai sahin namandran iyau kol paingan yang ipa,

“Mahapo ara sopwat ta Ngindrai pe pwoke pe kolo king mepo Ngindrai itamu iyata ndramiran hu hutora aliy ara kinsa, pe pwoke nopwaran ta Kristus tan.

Paratesah, Sinai mepo kisuhuhuri nali tou hu, yiy mepo isuhuhuri hu iro mbulmara Ngindrai lang pe ping, ara kansoyau kinna tan kinna pwan.

¹¹ Pe hu ndramira Yapan hu kantamwaitini Sinai, iya pwoke para ndreye Noru Sipsip, pe iya nongan para titiye tahu; nerehu kinna mwoiwa hu para hu kamat, ara pwi.

¹² Pwen tehen tora ko wawu tora kol paingan yang, ara akapwes, pe wawu mepo tora aliy! Hapeko toimwa hu para kol pwan pe ndras,

paratesah, sinai kinsa pwan kili wawu!
 Pe ndrinan kinlokuh namandran iya,
 paratesah, ipahasaniy tehe lengen, ara mulai
 o.”

¹³ Pe iro mwonen mwat laman namandran ara inimei tehe kansoyau kinna tan kinna kol pwan, pwen iro marani pihin mepo kinmwalahiy kinna ata mbunah kamai.

¹⁴ Pe pihin ara, ara Ngindrai kiniyki kapene manuwai hamou namandran malpai kinna kili yiy, pwen pe andre kiwoh kiya kol mepo kinmwoimwoi pwen atan ita nondriya kol ndrohoyin. Pe andre kiro pahandra pwokere nondriya hayou royoh pe sahin, para kiro mawen kili mwat.

¹⁵ Pwen mwat laman namandran ara imwali ndran tehe non iyau pohon para kisumuluwani pihin ara pe kimat.

¹⁶ Hapeko kol pwan isopwat pihin ara, pwen pe pwan iramburing pe ite pe imwiy ndran mepo mwat laman namandran imwaliy iyau pohon.

¹⁷ Pe mwat laman namandran ara, ara in-drangis ta pihin ara. Pwen iya pe pakipopahun kiya polo norun hu—mepo hupwotisingi hu non-gan para pwahanou ta Ngindrai, pe hupwotisingi titiye ta Yesu.

13

Kan puyap iyau ndras isa ngawan

¹ Pe mwat laman namandran ara, ara isa pe iro tine poho leng. Pe unime kan puyap hamou iyau ndras isa ngawan. Ndrosuwan masongui, pe payan manandrtoyoh, pe hu kasapai masongui huro ndrita hu ndrosuwan masongui, pe iro

ndrita payan sih-sih, ara kantatuluwi hu nongan huro aliy para kipwasisiman anna Ngindrai.

² Pe kan puyap unimei ara, ara mwensen tehe ngawu hamou namandran,* hapeko ndrikan, ara tehe ndrika kan peya, pe pohon tehe poho layon hamou. Mwat laman namandran ara, ara kiniyki pwoke tan, pe ndrohonoku pwanpwan ta king tan, pe pwoke nopwaran namandran kinna kili yiy.

³ Pe paya kan puyap sih ara neken iniy tehe kanitingundrun, hapeko neken ara, ara kinhiwin pwen. Pe hu ndramat masih para kol pwan ara hu lolohonge ndrit pe huhu ndruwa kan puyap ara.

⁴ Pe hu ndramat hu totohun iya kili mwat laman namandran ara, paratesah, kiniyki pwoke nopwaran kinna kili kan puyap ara. Pe hu totohun i iya kili kan puyap namandran ara, pe hupa, “Hiyeh tehe kan puyap ara? Pe hiyeh ilahiy para kipopahun kiya sura yiy?”

⁵ Pe Ngindrai ipa hiyan iya kili kan puyap para kiwiri pwoke para kiro sikiye yiy kiya hu nongan, pe kiro wong hu nongnan para kipwasisiman anna Ngindrai, pe kiro hinonou pwoke nopwaran tan kiho nondriya hu walah haangui pe luwuh.

⁶ Pwen itipe pohon para kipwasisiman anna Ngindrai, pe kitten annan, pe kipwasisiman kiya kolo Ngindrai haiyan pe hu mepo ngara koro sura yiy koro kol paingan yang.

⁷ Mwat laman namandran ara, ara iyki pwoke para kipopahun kiya kili hu ndramira Ngindrai

---

* **13:2:** “ngawu hamou namandran” Eng; leopard

haiyan, pe kiramwaitini hu. Pe pwoke nopwaran kinna kili yiy para kiro mu kiya kili hu kamai hawum-hawum, hu ndramat, pe hu nongna kol, pe kol namandran masih.

⁸ Pe hu ndramat masih kene para kol pwan andre katotohun kiya kili kan puyap ara—hu masih mepo ngalahu kanratuluwiy ma kol pwan kanmangsaniy kintayah mapu kinto puk para taleh pwi—puk para taleh ta Noru Sipsip mepo hu kanitingundrun.

⁹ Yiy mepo mandraingan, ara kihilingi nongan iye.

¹⁰ Kapa Ngindrai kirakinima hamou para kaiki yiy kiya nondriya kou,
ara andre kaiki yiy kiya nondriya kou.

Pe kapa kirakinima hamou para katingundrun kiya semela pahun niwen pe kimat,

ara andre katingundrun kiya semela pahun. Pwen tora ko hu ndramat haiyan, ara hu koro pwoke pe kapwotisingi lohongahu ndrision.

Kan puyap iyau kol pwan isa ngawan

¹¹ Pwen unime kan puyap hamou i, iro pwan isa ngawan. Pe ma ndrosuwan malwoh iro payan tehe noru sipsip hamou, hapeko iwong tehe mwat laman namandran hamou.

¹² Pe kan puyap ara iwiri noku kan puyap para mamu, pe inohonou hu pwoke nopwaran masih atan. Pe irakekeyani hu ndramat para kol pwan para katotohun kiyata kan puyap para mamu, mepo neken ini yiy para kimat ara, ara ihiwin.

¹³ Pe ipaltani hu ndraikiya kaipisa pwoke namandran handra-handra, pe imbusi mwan i iyau kol paingan yang isa kol pwan mbulmara hu ndramat masih.

¹⁴ Pwen mwat laman ara iyki pwoke iya kili kan puyap para mulan para kimbusi ndraikiya pwoke para hiyan ta kan puyap para mamu, paratesah, iyau hu kaipisa pwoke ara, pe ipakarawani hu ndramat para kol pwan. Pe kan puyap para mulan ara, ara ipwandrandrahani nongan iya kili hu para hu kambusi nombungong sih para hu kahaiyani kan puyap mepo kanitingundrun iya semela pahun hapeko isa mwalen paiwe.

¹⁵ Pe mwat laman ara iyki pwoke iya kili yiy para kihili ngohan para taleh kiya kili kerewek ta kan para mamu ara. Pwen pe kerewek ara ilahiy para kiwong pe kipwatisingi nongan tehe hiyeh kintotohun kinna ta kerewek pwi andre katingundrun kimat.

¹⁶ Pe irakekeyani hu ndramat masih, yihu mangalahu pe ngalahu pwi, hu ndramat menmenahu soyon pe hu ndroisiy, hu mepo huro mwoimwoi pe hu para pwandrendres, para hu kawiri kinima melit handra kiro nima hu mot ndre kiro kombuye hu.

¹⁷ Pwen kinlahi hamou kisousou ndre kipo pehei pwi, kipoo kinima kan puyap ara kiro kili yiy. Pe kinima kan puyap ara, ara ngalan ndre ndromndrom para ngalan.

¹⁸ Pe iye iwong iya lohongai waison. Kapa ndramat hamou lohongan kileu, pwen kikahi ndromndrom ta kan puyap ara. Paratesah, ndromndrom ara, ara ndromndrom ta ndramat hamou.

Ndromndrom ara, ara annongat, annongui, pe annoh (666).

14

Noru Sipsip iya polo yowen hu

¹ Pwen moro pakiya pwi, unime Noru Sipsip isoho mbulmoro, pe iro tine Ngondron Sayon, pe hu ndramat mapusangat, mapuhaangui, pe mahaapou (144,000), ara huro sura yiy, pe ngalan pe ngala Taman kantatuluwiy iho kombuye hu.

² Pe uhilingi ngasa yoholai sahin iyau kol paingan yang, ara tehe ngasa hu ndran huro tah, pe tehe palan sahin italon. Ngasan uhilingiy, ara tehe hu ndramat para taya kuwah hurota kuwah.

³ Pe hu powaliy iya waliy sahin howen iya mbulmara yiy mepo irompwan ndrohonoku pwanpwan ta king, pe mbulmara hu kan mwalen mahaamou, pe hu pohon lungui pe haamou. Pe hamou kinlahi kiwiri hinonou para waliy ara pwi, hu ndramat mapusangat, mapuhaangui, pe mahaapou (144,000) opu, mepo Ngindrai kinsop-wat hu mwalinga hu ndramat masih, yihu ara ko hu pahasani wali.

⁴ Hu ndramat aro, ara hu mepo kanmatin kinna polo hu pihin pwi, paratesah, hu haiyani hu huro mwonen. Pe huro ndruwa Noru Sipsip hape aleheh iya aliy. Ngindrai kintakonihhi hu pwen huro mwalinga hu ndramat masih para kol pwan, pe iyki hu tehe yukyuk imu iya kili Ngindrai pe Noru Sipsip.

⁵ Pe kwasoyou kinto poho hu pwi, huro mwonen opu.

Hu angelou matimou

⁶ Pwen unime angelou hamou i ihowoh paingan yang, pe nongan haiyan andre kinto pe kinto iro kili yiy para kipohowei kiya kili hu ndramat masih topo kol pwan—pe iya kol namandran masih, hu kamai hawum-hawum, pe hu nongna kol handra-handra, pe hu ndramat.

⁷ Iwayeh sahin namandran iya ipa, “Akanoh ta Ngindrai pe akahari ngalan, paratesah, lengen para tamwanye kinsa. Pe akatotahun kiya kili yiy mepo imangsani hu kol paingan yang, kol pwan, pe ndras pe hu ndran ndrakoyou.”

⁸ Pe angelou hamou i iro ndruwan ipa, “Kinyos! Kol namandran Papilon kinyos, mepo imbusi hu ndrayer ndramat masih para huyin wain tunguyan pe lohongahu kimeu, pe hu ndramat huro ndruwa hu kultuwayin para pilah.”

⁹ Pwen angelou hamou i mepo iho ndruwa hilu iwayeh namandran iya, ipa, “Kapa hamou kito-tohun kiya ta kan namandran pe kerewek tan, pe kiwiri kiniman kiro kombuyen ndre niman,

¹⁰ ara andre kiwiri ndrinalokuh namandran ta Ngindrai pe andre kiro nondriya ngandran para mwan ngandrahan namandran ma pat sakai kiro mbulmara hu angelou haiyan pe mbulamara Noru Sipsip.

¹¹ Pe kosumwono ngandran tahu ara iro kotulau, pe andre kinto pe kinto. Pe yihu mepo huwiri kinima kan puyap pe hu totohun iyatan pe kerewek tan, ara andre hu kaningoh para koro nondriya ngandran lang ndre ping pwi.”

¹² Pe kiro mwonen hu melit aro karayah, ara hu ndramat haiyan ta Ngindrai hu koro tine

pwokeyan, hu ndramat mepo hu ngara koho ndruwa hu nongan para pwahanou tan pe hu pwotisingi lohonga hu manau iya kili Yesu.

¹³ Pwen uhilingi yoholai sahin iyau kol paingan yang ipa, “Aratuluwiy: ‘Kiro mahapo kiya, hu mepo huho ndruwa Yapan pe humat, ara andre Ngindrai kitoholi hu.’ ”

Pe Mwoiwan Haiyan ipa, “Ehe, andre hu kangoh kiya mbuliyahu, paratesah, hu melit humbusiy, ara Ngindrai andre kiyki kene hu.”

Lenge poya anandrinai iman para kol pwan

¹⁴ Pwen unime kokom hasai pallen isoho mbulmoro, pe hamou tehe “Noru Ndramat,” ara iro mipwan ndrita kokom ara, pe kasapai kolt, ara iro ndrita payan, pe semen kowen hapai maran iya, ara iro niman.

¹⁵ Pe angelou hamou i isa ngawan yumwa totohun namandran ita kol paingan yang, pe iwayeh iya namandran iya, iya kili yiy mepo iro mipwan kokom ara ipa, “Awiri semelam kowen ara pe asondrih anandrinai, pe lang para poya anandrinai, ara kinsa. Paratesah, anandrinai para kol pwan, ara kinniman.”

¹⁶ Pwen yiy mepo iro pwan ndrita kokom, ara iwiri semelan kowen pe isondriti anandrinai iman para kol pwan, pe imbultani hu.

¹⁷ Pwen angelou hamou i isa ngawan yumwa totohun namandran para kol paingan yang, pe semen kowen hapai maran iya, ara iro kili yiy i.

¹⁸ Pwen tehen aliy o angelou hamou i iyau pere tuntun isa ngawan, yiy ngara kiro sokoyou

mwan. Pwen iyoh iya kili angelou mepo imbul-tuwe semen kowen maran iya ara iwong nongan pwandritiye ipa, “Ambultuwe semelam pe ason-driti hu kopwa hu wain para kol pwan, paratesah, hu wain ara hu kanniman.”

¹⁹ Pwen angelou ara iwiri semelan kowen ara, pe isondriti hu mbuwa wain para kol pwan pe ipiyani hu huya ndrohonoku haliya wain naman-dran para ndrinalokuh ta Ngindrai.

²⁰ Pe angelou ta Ngindrai ingastoro iya ndrita hu iro ngawan para kol namandran, pe ndrai irah iyau ndrohonoku haliya wain, ara ipet ipoo iya manne hayen mepo ngara kiro poho hos, pe iramburuhi pwan ndrohongan iya manne kilo-mita tingat.

15

Hu angelou manandrtimou iyapolo hu ngan-dran mwomwan manandrtoyoh

¹ Pwen unime ndraikiya kaipisa melit handra namandran pe mwayih iya iro kol paingan yang: Hu angelou manandrtimou hu mbultuwe hipwen para hu nopwaran mwomwan manandrtoyoh. Paratesah, hu nopwaran manandrtoyoh kisayau, pwen andre ndrinalokuh ta Ngindrai kihipwen.

² Pe unime ndras kamarai sulyaniy iyapolo mwan, pe hu mepo pwoke tahu kintamwaitini kan namandran pe huramwaitini kerewek tan, pe huramwaitini kiniman, ara huro tine ngilse ndras pe humbultuwe kuwah mepo Ngindrai kiniykiy kinna kili hu.

³ Pe hu powaliy iya waliya Mose, ndramat para poya mbulya Ngindrai, pe waliy ata Noru Sipsip ipa:

“Namandran pe mwayih iya ara mbulyam,
Yapan Ngindrai Pwokeyan Masih.
Kultuwayim imwonen pe hu sayam ara ndrokona,
King ta hu ndrayer ndramat masih.

⁴ O Yapan, hiyeh andre kinnoh tam pwi,
pe andre kinhiri ngalam pwi?
Paratesah, wou opu ara haiyan.
Hu kol namandran masih andre kasa
pe katotohun kiro mbulmaram,
Paratesah, hu kultuwayim imwonen, ara an-
pwainganiy.”

⁵ Pe iya mulan para melit aro, unime yumwa totohun namandran mepo yopai para Titiye para Tapaniu, ara ite iro kol paingan yang.

⁶ Pe hu angelou manandrtimou ara huyau yumwa totohun namandran ara husa ngawan iyapolo hu nopwaran mwomwan manandrtoyoh. Hu kansuluye hu iya koyau howen pe pipiryan, pe huwasi hu kondrei kolt irakayani hu winerehu.

⁷ Pwen hamou ta hu kan mahaamou mwalen ara, ara iyki pwelekei kolt manandrtoyoh ipep iya ndrinalokuh ta Ngindrai, mepo andre kiro mwalen kinto pe kinto, iya kili hu angelou manandrtimou.

⁸ Pe yumwa totohun namandran ara ipep iya kosumwono nganngana Ngindrai pipiryan pe pwoke tan, pe hamou kinlahi para kiya nondriya yumwa totohun namandran ara pwi, kipoo hu

nopwaran mwomwan manandrtoyoh ta hu angelou manandrtimou, ara kihipwen.

16

Pwelekei manandrtoyoh para ndrinalokuh ta Ngindrai

¹ Pwen uhilingi yoholai iyau yumwa totohun namandran ara ipwai iya kili hu angelou manandrtimou ara ipa, “Akaya pe akatilingi ndrinalokuh ta Ngindrai ita hu pwelekei manandrtoyoh ara kiya kol pwan.”

² Pwen angelou hamou imu tahu, ara iya pe itilingi pwelekei tan para ndrinalokuh iya ndrita pwan, pe neken pwalan masih pe ngandran para neken namandran ilopwa hu ndramat mepo kinima kan puyap namandran iro kili hu pe hu mepo hu totohun iya kili nombangong tan.

³ Pwen angelou lumou, ara itilingi pwelekei tan para ndrinalokuh iya ndrita ndras, pe ndras irapaiwaniy irayah ndrai tehe ndreye ndramat hamou kinmat, pe hu kan mwalen masih para nondriya ndras hu mat.

⁴ Pwen angelou timou, ara itilingi pwelekei tan para ndrinalokuh iya ndrita hu ndran pe ndramwiying para ndran, pe hurayah ndrai.

⁵ Pe uhilingi angelou mepo ngara kiro sokoyou hu ndran ipa:

“Hu tamwanye tam iya hu melit aripo, ara imwonen.

Wou mepo para mamu pe para mahapo,
mepo Wou Haiyan,
paratesah, antamwanye hiyan,

⁶ pe ndreye ndramiram hu haiyan pe hu poropet, ara ita ndritahu ndramat mwomwan, pe anhang hu ndrai para hu kayin tehe kora hu, paratesah, hu tingundruhu.”

⁷ Pe uhilingi mbulukoyu hamou iyau pere tuntun ipwai ipa,

“Ehe Yapan Ngindrai Pwokeyan iya, hu tamwanye tam ara ndrokonan pe imwonen.”

⁸ Pwen angelou haamou, ara itilingi pwelekei tan para ndrinalokuh iya ndrita mwandrai, pe pwoke iya kili mwandrai para kitimwihu hu ndramat iyapolo mwan.

⁹ Pe ngandrahan pwokeyan iya irahakulihu, pe hupwasimiri ngala Ngindrai, mepo yiy ndroiya pwoke iya hu nopwaran mwomwan aro, hapeko mbuwali hu para hu karapaiwani ndriyahu pe kahari ngalan.

¹⁰ Pwen angelou yimou itilingi pwelekei tan para ndrinalokuh iya ndrohonoku pwanpwan ta king ta kan puyap, pe kolo king tan ara lokuhan iramburuhiy. Pwen hu ndramat huwiri ngandrahan namandran iya, pe huyantani hu kalamehu.

¹¹ Pe hutun ana Ngindrai para kol paingan yang, paratesah, iya neken pe ngandrahan tahu, hapeko mbuwali hu para hu karapaiwani ndriya hu kiya kultuw mwomwan tahu, ara pwi.

¹² Pwen angelou annomou itilingi pwelekei tan para ndrinalokuh iya ndrita ndran namandran

Yuprates, pe ndran para aliy isapak, para kiramwanyani saya hu king para kup andre kimwonen.

¹³ Pwen unime payit matimou mwensehu tehe ndret, hamou isa ngawan poho mwat laman namandran, pe hamou isa ngawan poho kan puyap, pe hamou isa ngawan poho poropet kwasoyou.

¹⁴ Pe hu payit pwassin ta sinai ara, ara hu mbusi hu ndraikiya kaipisa pwoke, pe huya kili hu king para kol pwan masih, para kambultani hu para pahun kiyapolo Ngindrai Pwokeyan iya, kiro nondriya lang namandran.

¹⁵ “Akahilingiy, yo andre kusa tehe ndramat hamou para pahana! Ngindrai andre kitoholi yiy mepo ita poyoi makoiben, pwen andre kinto mwaheh pwi, pe kinmasi tehe mwayen pwi, ara pwi.”

¹⁶ Pe hu rawure hu king huyawule huya kol para Hipuruw, mepo hupohowe ngalan Armaketon.

¹⁷ Pwen angelou anandrtimou itilingi pwelekei tan para ndrinalokuh iya yang, pe yoholai sahin namandran iyau yumwa totohun namandran iyau te ndrohonoku pwanpwan ta king para kol paingan yang, ipa, “Kinhipwen!”

¹⁸ Pwen hu kamit ara huro kamiriy, pe hu ngasa-ngasa hu melit huropo iya, pe hu palan huro talon, pe nunuw sahin irayah. Nunuw sahin namandran tehen tora, ara kinho tayah pwi ko iro mwonen ndramat irayah iro kol pwan, ipoo isa matnen.

¹⁹ Pwen kol namandran mangalan, ara iramburing iya matisai, pe hu kol namandran para hu kol namandran masih, ara huya pwalngengei. Pe Ngindrai koyun kinmayit kol Papiilon mangalan, ara pwi, pe ihang yiy pweniu ipep iya wain para ndrinalokuh namandran tan.

²⁰ Pe iro mwonen nunuw irayah, pwen hu mbuson masih ara hutan huya mawen, pe hu ngondron masih humun omwaihei.

²¹ Pe mbulou namandran iya indrut tehe hu pat hulon, pe nopwara hu pat ara, ara kilo yimingui, pe hu pat sih-sih ara huyos huyau paingan yang husa ndrita hu ndramat. Hu ndramat ara, ara huten ana Ngindrai iya mwomwan para mbulou pat, paratesah, mwomwan ara ipwalngani hu.

17

Pihin pe kan puyap namandran

¹ Pwen angelou hamou ta hu angelou manandrtimou mepo hu mbultuwe pwelekei manandrtoyoh, ara isa pe ipwai isa kili yo ipa, “Asa, pe nakupwaingani kora pihin para ndroiya pilah mepo imira mipwan ndrita hu ndran soyon.

² Yihu king para kol pwan hu popilah iya sura pihin ara, pe hu ndramat masih para kol pwan ara hu popilah iya sura yiy i, pe huyin wain para hu kultuwayi pilah tan.”

³ Pwen Mwoiwan Haiyan isa ndrito pe angelou ara isap yo iya nondriya kol ndrohoyin sih. Pe uro ariya pe unime pihin hamou iro mipwan ndrita kan puyap hamou laman, pe mandrakuyun ara nongan para pwasisiman iramburuhiy. Pe hu

paya pihin ara manandrtoyoh pe hu ndrosuwan masongui.

⁴ Pihin ara kinsuluye yiy kinna koyau anandritan pe laman, pe hu nowi yiy iya kolt ma nganan, pe hu pat lahayan pe hu sowiy. Pe imbultuwe pweniu kolt sih iro niman, pe pweniu ara ipep iya hu pakut mwomwan pwassin masih, pe hu pakut mwomwan handra-handra para hu pilah tan.

⁵ Pe ndroiya nongan kokohon kantatuluwiy iro kombuyen, ara ipa toro:

PAPILON KOL PWOKEYAN MASIH
NDROHONOKU KULTUW PARA HU PILAH
PE NDROHONOKU HU KULTUW PWALAN
MASIH PARA KOL PWAN MASIH.

⁶ Pe unimei tehe pihin ara iymwi ndreye hu ndramat haiyan ta Ngindrai, pe imbui iya ndreye hu, ndreye hu mepo hu tiyani titiye ta Yesu. Pe iro mwonen unime yiy, ara lohongo indrap namandran iya.

⁷ Pwen angelou ipwai isa kili yo ipa, “Paratapeh wou alohonge ndrit? Andre kutiyani ndroiya nongan kokohon satam, ta pihin pe ta kan puyap mepo ita ngaplaniy, mepo hu payan manandrtoyoh pe hu ndrosuwan masongui.

⁸ Pe kan puyap namandran mepo annimei, ara mamumu iro, pe mahapo kinto pwi, pe andre kisa ngawan Ngat Mbulun Pwi, pe Ngindrai andre kipwalngani yiy. Pe hu ndramat para kol pwan mepo ngalahu kantatuluwiy kinto nondriya puk para taleh pwi, mepo mapu kanmangsani kol pwan, ara andre hu kalohonge ndrit kiro mwonen hu kanime kan puyap ara. Paratesah, yiy mamu iro, pe mahapo kinto pwi, hapeko kiyamu-

lan andre kisa yi.

⁹ Ndramat mepo lohongan waison opu, ara andre lohongan kileu kiya melit iye. Hu paya kan puyap manandrtimou ara hu parangondron manandrtoyoh mepo pihin ara impwan ngondron manandrtoyoh ara kene.

¹⁰ Pe hu paya kan puyap manandrtimou ara, ara ipwaingani hu king manandrtimou i. Hu king mayimou ara hu kanyos, pe hamou iripo, pe hamou ara mapu kinsa. Hapeko kapa kisa, ara andre kinto ndrangan niwen pwi.

¹¹ Pe kan puyap mamu iro, pe mahapo kinto pwi, yiy, ara king androlmou. Yiy, ara para sura hu king manandrtimou ara, pe andre kapwalngani yiy.

¹² Hu ndrosuwan masongui mepo annime i ara ipwaingani hu king masongui mepo andre hu karayah kolo king hakol, pe hu kantayah mapu. Hapeko andre hu kawiri pwoke nopwaran tehe hu king kiho nondriya paramwandrai sih opu, kiyapolo kan puyap ara.

¹³ Hu king ara, ara lohongahu handra ko, pe andre hu kaiki pwoke pe pwoke nopwaran kiya kili kan puyap.

¹⁴ Pe andre hu kapopahun kiya polo Noru Sipsip, hapeko Noru Sipsip andre kiramwaitini hu, paratesah, Yiy ara Yapane hu yapan masih, pe King ta hu king masih—yihu mepo huropolo yiy, ara hu mepo iyoh hu, pe irakinimahu pe hu mepo hupwotisingi lohongahu ndrison iyatan.”

¹⁵ Pwen angelou ara ipwai isa kili yo, ipa, “Hu ndran mepo annime i, mepo pihin para pilah impwan ndrita hu, ara hu ndramat, pe hu kamai

hawum-hawum, hu kol namandran masih, pe hu nongna kol handra-handra.

¹⁶ Pe kan puyap ara, pe hu ndrosu masongui mepo annimei ara andre hu kahingasi pihin para pilah ara. Pe andre hu kawiri menmenan topwei, pe hu katali yiy kiro mwaheh opu. Pe andre hu kaini sangin, pe katimwi yiy kiya mwan.

¹⁷ Paratesah, Ngindrai kiniykiy lohongai kinna ndriyahu para hu kapwaingani lohongan handra ko kirayah, pe hu kapa hiyan pe hu kaiki pwoke tahu kiya kili kan puyap ara, para kiro mu tehe king, kipoo hu nongna Ngindrai kasaha manan.

¹⁸ Pe pihin mepo annimei, ara kol namandran pwokeyan masih mepo iromu tehe king, ta hu king masih para kol pwan.”

18

Kol Pabilon iyos iya mwomwan

¹ Iya mulan unime angelou hamou i iyau kol paingan yang isa pwan. Pe yiy mapwoke nop-waran namandran iya iro kili yiy, pe ngannganan ara ilengani kol pwan.

² Pe iwayeh sahin namandran iya, ipa,
“Kinyos! Kol namandran Pabilon kinyos!

Yiy irayah seu hawum ta hu payit,
pe ndrohonoku hu payit pwassin masih,
pe ndrohonoku hu norukan kolsahu mwom-
wan masih,
pe ndrohonoku hu kan puyap kolsahu
mwomwan masih.

³ Paratesah, hu kol namandran masih, ara huyin wain tunguyan pe lohongahu imeu,
pe huro ndruwa hu kultuwayen para pilah.

Pe hu king para kol pwan hu popilah iya sura yiy,
 pe hu ndramat para popehei para kol pwan,
 ara menmenahu iya soyo-soyon, ara iyau
 hu melit lahayan atan.”

⁴ Pwen uhilingi yoholai sahin iyau kol paingan
 yang ipa,

“Wawu ndramiro, akasa mawen kol namandran
 ara,
 pwen pe andre wawu konto nondriya hu
 pakut mwomwan tan pwi,
 pe hu nopwaran mwomwan masih atan, ara
 andre akankuniy pwi;

⁵ paratesah, hu pakut mwomwan tan ara mam-
 buniyan iya paingan kol paingan yang,
 pe Ngindrai ilohongani hu kultuw pwassin
 tan masih.

⁶ Pwen tesah imbusiy, ara akapo soiwin kimui
 tehen aliy kiya kili yiy;
 pe akapo suran maporolusap kimui kiya kili
 yiy, iya tesah kinmbusiy.
 Akasuluyani wain kiya pweniu tan, ara
 akapo suran maporolusap kiya tunguyan.

⁷ Yiy impwan ndrita hu melit lahayan atan, pe
 ihari ngalan
 pe isikiye yiy mbukenan, ipa,

‘Yo urupompwan tehe kwini, pe yo pihinau
 hamou pwi,
 pe andre kuntang pwi.’

Pwen akaiki ngandran namandran pe
 ndriyang kiya kili yiy.

⁸ Pwen tehen tora ko, nondriya lang sih, kimat, pe
 ndriyang, pe song, hu nopwaran mwom-
 wan tan masih, ara andre kahali yiy.

Pe andre kisongut kiya mwan,
 paratesah, Yapan Ngindrai ara pwoke ita kili
 yiy pe iyki yiy iya nongan.”

⁹ Pe kiro mwonen hu king para kol pwan mepo
 hupopilah iya sura yiy pe hupo hu melit lahayan
 tan, hu kanime kiro songut pe kosumwonon
 kirotunam, pwen andre hu karangsi yiy.

¹⁰ Pe andre hu kanoh kiya ngandran iro hin-
 gorowei, pwen andre hu koro tine mawen o, pe
 hu karang hu kapa,

“Toimwam! Toimwam, O kol namandran
 pwokeyan masih!

O Papiilon, kol namandran pwokeyan!

Paratesah, nondriya paramwandrai sih opu
 akuni koram!”

¹¹ Hu ndramat para popehei para kol pwan, ara
 andre hu karangsi yiy, paratesah, hamou tahu
 andre kinsou hu kennahu kiro kili yiy. ara pwi

¹² hu kennahu tehe kolt, siliwa, hu pat ma
 nosahu pe sowiy; koyau mwayih lahayan, anan-
 dritan, pe silik pe koyau laman; pe kei ngonohon
 handra-handra, hu nombungong handra-handra
 humbusi hu iyau yaha elepen ipori, hu kei kenen
 namandran, paras, haiyen pe pat totalwan;

¹³ pe hu kennahu sinamon, pe koiyo, pe melit
 ngonohon layin, ndraikeyi ngonohon layin, pe
 melit ngonohon layin para kaikiy tehe yukyuk,
 wain pe ndraikeyi holip, palawa pe wit, hu kan
 para hang-hang pe sipsip, hu hos, pe hu karis;
 pe hu ndramat mepo ngara kapo pehei kiya tahu
 tehe hu ndramat para pwandrendres.

¹⁴ Pe andre hu kapa,

“Hu melit hiyan masih anamiliy, ara kinna mawen kili wou.

Hu menmenam soyon, pe melit hiyan lahayan, ara kintan kili wou, pe andre ankahiy pwi.”

¹⁵ Hu ndramat para popehei mepo hu pehei iya hu melit aro, pe hupo menmenahu soyon iyau aliy, ara huro tine mawen, pe hunoh iya kora mwomwan tan. Pe andre hu karang mali hu, pe karang tisingihu

¹⁶ pe hupa,

“O toimwam! Toimwam, kol namandran pwokeyan, asuluye wou iya koyau lahayan, anandritan pe laman, pe ngana koiwem lahayan iya iyapolo pipirya kolt, iyapolo hu pat lahayan pe iyapolo hu sowiy!

¹⁷ Pe iho nondriya paramwandrai sih opu, hu melit soyo-soyon lahayan masih, ara hu kannna pwalngengei!”

Hu ndramat masih para ngaplani ndroi para ndras, pe hu masih mepo ngara kahis ndroi, hu ndramat para mbulen para ndroi, pe hu masih mepo hu ngara kawiri hiyan tahu kiyau ndras, ara andre hu koro tine mawen.

¹⁸ Pwen kiro mwonen hu kanime kosumwonon kirotunam, pwen andre hu kapa, “Hakol kol namandran tehe kol namandran pwokeyan iye, ndre pwi?”

¹⁹ Pwen andre hu karahun kohu pwan kiya ndrita payahu, para kipwaingani koisirai tahu, pe andre hu karang pe kamangaliye pe hu kapa,

“O toimwam! Toimwam, kol namandran
 pwokeyan,
 hu masih mepo hu mbukena hu ndroi para
 ndras,
 ara menmenahu hu iya soyon iyau hu men-
 menan soyon!

Paratesah, nondriya paramwandrai sih o, kinna
 pwalngengei!”

²⁰ Pwen wawu para kol paingan yang, ara akap-
 wes!

Pe wawu ndramat haiyan ta Ngindrai pe
 wawu aposel pe wawu poropet!

Paratesah, tesah imbusiy isa kili wawu, ara
 Ngindrai kiniyki koran.

²¹ Pwen angelou hamou pwokeyan isoli pat sih
 namandran iya tehe pat para raluluwi wit, pe
 ipiyaniy iya nondriya ndras, pe ipa,

“Kiyapolo ndrangsai

kol namandran pwokeyan Papilon ara andre
 kapiyaniy kiya pwan,
 pe andre kanlahiy para kakahiy pwi masih.

²² Pe ngasa kuwah pe hu ndramat para taya
 hu ndramiy, hu ndramat para haliya hu
 pwenou pe hu para haliya ndrah
 andre kanhilingi ngasa hu kiro kili wou
 paiwe pwi.

Pe hu ndramat para poya mbulen handra-
 handra,
 ara andre kankahi hu konto kili wou paiwe
 pwi.

Pe ngasa pat namandran iya para raluluwi wit,
 ara andre kanhilingiy kinto kili wou paiwe
 pwi.

- 23 Pe ngana sui sahin,
 andre kiniyat kili wou paiwe pwi,
 pe mbulu koyu pwesai para yesou ta kamai pe
 pihin,
 ara andre kanhilingiy kinto kili wou paiwe
 pwi.
 Pe hu ndramat para popehei ara hu ndramat
 mangalahu para kol pwan.
 Pe iya kultuw para tayakau tam,
 apakarawani hu kol namandran masih.
- 24 Hu poropet pe hu ndramat haiyan ta Ngindrai,
 pe hu masih mepo kanitingundruhu huro
 kol pwan, ara ndreyehu ita ndritam.”

19

Kol Pabilon iya mwomwan pe hu ndramat hupwes

¹ Pe iyamulan, uhilingi nguluwa hapesah namandran tehe mbulukoyu hu ndramat soyosoyon iya, hupowaliy iyau kol paingan yang huro pa,

“Haleluyah!

Sopwat para kiwiri hu ndramat kamui, pe kahari ngalan pe pwoke ara ata Ngindrai torou!

² Hu kultuw para tamwanye tan ara ndrokonan pe imwonen,
 pe kiniyki kora pihin para ndrokotina pilah,
 mepo ipwalngani kol pwan iya hu pilah tan,
 paratesah, ndreye hu ndramat para poya mbulya
 Ngindrai, ara ita ndritan.”

³ Pe huwayeh paiwe yi hupa,

“Haleluyah!

Kosumwonon itunam iya paingan ara andre kinto pe kinto.”

⁴ Pwen hu pohon lungui pe haamou, iyapolo hu kan mahaamou mwalen, ara hu tukuruhu huya pwan pe hu totohun iya kili Ngindrai mepo itampwan ndrohonoku pwanpwan ta king, pe hupa, “Ndrokonan, Haleluyah!”

⁵ Pwen mbulukoyu hamou iyau ndrohonoku pwanpwan ta king ipa,
 “Kahari Ngindrai torou,
 wawu masih para poya mbulyan,
 wawu mepo tora pahandra nohowai tan,
 pe wawu mangala wawu, pe wawu ngala wawu pwi!”

⁶ Pwen uhilingi nguluwa hapesah namandran tehe mbulukoyu hu ndramat soyo-soyon iya, pe ngasan namandran tehe hu ndran huro tah, pe tehe hu palan huro talon, pe hu wayeh hupa,
 “Haleluyah!

Paratesah, Yapan Ngindrai torou, ara itamu tehe King.

⁷ Tukapwes pe tukapwes namandran,
 pe kahari ngalan!

Paratesah, lenge kowase Noru Sipsip kinsa para nakiyesou.

Pe pihin tan, ara kinmwanye yiy ita mwoim-woi.

⁸ Ngindrai kiniyki koyau lahayen, ma nganan pe howen para kisuluye yiy kiya aliy.”

(Koyau lahayana ara iwong iya hu kultuw imwonen ta hu ndramat haiyan ta Ngindrai.)

⁹ Pwen angelou ipwai isa kili yo ipa, “Aratuluwiy toro: ‘Lomwes kiya kili hu mepo kanpwanos hu para kaya anandrinai para kowase yesou ta Noru Sipsip!’ ” Pe iposura nongnan ipa, “Hu nongan aro ara hu nongan ndrokonan ta Ngindrai.”

¹⁰ Pwen iro mwonen uhilingiy, ara utukuruhu uya pwan ndrikan pe utotohun iya kili yiy. Hapeko ipwai isa kili yo ipa, “Mbuna ambusiy tehen tora! Yo ara hamou para poya mbulen tehe wou opu, iyapolo nali hu mepo hupwotisingi titiye ta Yesu. Atotohun kiya kili Ngindrai! Paratesah, titiye ta Yesu, ara ngara kirakelehani hu ndramat para hu kawong tehe hu poropet.”

Ndramat ngara ngaplani hos iro ndrita hos pallen

¹¹ Pe unime kol paingan yang ara ite, pe hos hamou pallen ara isoho mbulmoro. Pe ndramat para ngaplaniy, ara ngalan, Ndramat Ipwotisingi Lohongan Ndrisiyon iya mbulyan, pe Yiy Ndrokonan. Pe ngara kitamwane hu ndramat kimwonen, pe ngara kipopahun.

¹² Maran ara iro yat tehe mwan iroholulun, pe kasapai soyon ta king ara huro ndrita payan. Pe kanratuluwi ngalan handra iro kili yiy mepo hamou kinpahasaniy pwi, hapeko yiy mbukenan ipahasaniy.

13 Pe kansuluye yiy kinna koyau hamou mepo kantaimaniy kinna ndrai, pe ngalan, ara Nongna Ngindrai.

14 Pe hu ndram para pahun para kol paingan yang ara huho ndruwan, pe huro ngaplani hu hos pallen, pe hu suluye hu iya koyau lahayen, pe pallen pe kas aliy pwi.

15 Pe semen hapai maran para pahun, ara iyau pohon mepo andre kiramwaitini hu kol namandran masih. “Pe yiy andre kimbultuwe nes hayen tan pe kiro king tahu.” Pe ingas toro iya ndrohonoku haliya wain para ndrina lokuh ta Ngindrai Pwokeyan.

16 Pe kantatuluwiy ngalan iro koyau tan pe iro ndrita mbupan, ara toro:

KING TA HU KING MASIH PE YAPAN TA HU
YAPAN MASIH.

17 Pwen unime angelou hamou iro tine non-driya mwandrai, pe iwayeh sahin namandran iya, iya kili hu norukan masih para wohowoh yang ipa, “Akasa, akambultere wawu para anandrainai namandran ta Ngindrai,

18 pwen pe andre wawu kaini sangi hu king, sangi hu ndramat huhohin ta hu ndram, sangi hu ndramat pwokeyan, sangi hu hos pe hu mepo ngara kangaplani hu, sangi hu ndramat masih, pe hu ndramat hutora mwoimwoi pe hukonto mwoimwoi pwi, pe hu mangalahu pe hu mepo ngalahu pwi.”

19 Pwen unime kan puyap pe hu king para kol pwan iyapolo hu ndram ta hu para pahun, ara hambultere hu huya harong para hu kapopahun

kiya kili ndramat para ngaplani hos iro ndrita hos, iyapolo hu ndram tan para pahun.

²⁰ Ndramat para ngaplani hos pallen imbultuwe tahatini kan puyap ara, iyapolo hu poropet para pwandrandraman, mepo hu ngara kawiri nokun pe hu kapwaingani hu ndraikiya kaipisa pwoke tan. Pwen hu kaipisa pwoke aro, ara iluwani hu ndramat para hu kanwiri kinima kan puyap ara, pe kantotohun kiya kili kerewek tan. Pe hilu malmou kene, ara piyani hilu mamwalen hilya mwan mepo pat sakai para aliy ara ngandrahan.

²¹ Pe hu masih ara tingundru hu iya semela pahun maran iya mepo isa ngawan poho yiy mepo iro ngaplani hos. Pe hu norukan para wohowoh masih, ara huini sangihu pe isihihu.

20

Sinai iro nondriya kou hayou sopou

¹ Pwen unime angelou hamou iyau kol paingan yang isa pwan, pe imbultuwe ki iro niman para Ngat Namandran Mbulun Pwi, pe imbultuwe wasiu hayen namandran hamou iro niman.

² Pe angelou ara imbultuwe tahatini mwat laman namandran ara—mwat para koluw mepo yiy payit pe Sinai. Pe angelou iwasi tiriya yiy para kiro tora hayou masopou.

³ Pe angelou ara ipiyani yiy iya Ngat Mbulun Pwi, pe iwari papai tan tisingiy, para mbuna kipakarawani hu kol namandran masih kipoo hayou masopou kihipwen. Kiyamulan para aliy,

andre katali yiy kisa ngawan, hapeko andre kinto ndrangan niwen pwi.

⁴ Pwen unime hu ndrohonoku pwanpwan ta king huro kol paingan yang, pe hu mepo huro mipwan aliy, ara Ngindrai kiniyki pwoke nopwaran iya kili hu para hu katamwanye. Pe unime hu mwoiwa hu mepo husondriti koyuhu, paratesah, iya titiye ta hu iya ta Yesu, pe paratesah i, iya nongna Ngindrai. Pe hu kantotohun kinna kili kan puyap ndre kerewek tan pwi, pe hu kanwiri kiniman kiro hu nimahu ndre hu kombuye hu pwi. Pe hu ara, ara husa mwalen pe huro king iyapolo Kristus hayou masopou.

⁵ (Pe hu ndramat masih mepo hu kanmat, ara hu kansatine kimat pwi, ipoo hayou masopou ara ihipwen.) Pe iye ara lang imu mepo Ngindrai ihingini hu ndramat hutine kimat.

⁶ Lomwes pe haiyan iya kili hu mepo husa tine kimat ihomu. Pe pwoke para kimat lusap, ara andre hu kanna nondriyan pwi, hapeko yihu andre koro hu pris ta Ngindrai pe ta Kristus, pe andre hu koro king pe koro mu kiyapolo yiy hayou masopou.

Sinai iwiri koran

⁷ Pwen kiro mwonen hayou masopou kihipwen, ara andre katali Sinai kiro nondriya kou tan kisa ngawan,

⁸ pe andre kiya pe kipakarawani hu kol naman-dran masih para hu mbusungo kol pwan mahaa-sai—kol Kok pe Makok*—para hu kambultere hu

---

* **20:8:** Kok pe Makok hilyaingani yihu ndramat masih para kol pwan mepo hu konho ndruga Ngindrai pwi

kiya harong para hu kapopahun. Pe ndromwoya hu ara irayah tehe kalayeng para poholeng.

⁹ Pe hunon huyau mbusungo kol pwan masih, pe hu rakayani ndrohonoku ngohongoh ta hu ndramira Ngindrai, kol namandran mepo Ngindrai inamilyi. Hapeko mwan iyau kol paingan yang isa pwan pe itimwi hu.

¹⁰ Pe payit mepo ipakarawani hu, ara Ngindrai ipiyaniy yiy iya nondriya ngat mepo mwan sakai iro yat aliy, hape aleheh mepo kan puyap pe poropet pwasoyou mepo kinpiyani hilu mamu hiltora aliy. Pe yihu andre kakuni nopwaran lang pe ping pe ngandran ara andre kinto pe kinto.

Hu ndramat humat andre karo tine nongan para tamwanye

¹¹ Pwen unime Ngindrai irompwan ndrohonoku pwanpwan ta king sih namandran pe pallen. Pe kol pwan pe yang ara hiltan iya mawen mbulmaran, pe noku hilu para koro aliy, ara pwi.

¹² Pe unime hu ndramat kanmat, yihu ndramat mangalahu pe ngalahu pwi, ara huro tine mbulmara ndrohonoku pwanpwan ta king, pe hu puk ara huro te. Pe puk sih i, ara puk para taleh, pe iro te. Pe hu ndramat humat, ara huro tine nongan iya tesah humbusiy mepo kantatuluwiy iro nondriya hu puk ara.

¹³ Pwen ndras itali hu mepo humat huro aliy, ara huro tine nongan, pe kimat pe Ndrohonoku Kimat ara kintali hu mepo humat para hu koro tine nongan, pe ndramat hamou-hamou kinwiri koran pwen iya tesah kinmbusiy.

¹⁴ Pwen kimat pe Ndrohonoku Kimat, ara ipiyani hilu hilya nondriya yep mwan ita aliy. Pe yep mwan ita aliy ara, ara kimat lusap.

¹⁵ Pwen kapa hamou kankahi ngalan kantatuluwiy kinto nondriya puk para taleh pwi, ara hu angelou ta Ngindrai kanpiyani hu kanna nondriya yep mwan ita aliy.

21

Kol paingan howen pe kol pwan howen

¹ Pwen unime kol paingan yang sih howen pe kol pwan sih howen, paratesah, kol paingan yang para mamu pe kol pwan para mamu, ara kanimun, pe ndras ara kinto pwi yi.

² Pe unime Kol Namandran Haiyan, mepo Yerusalem howen isa pwan iyau kol paingan yang kili Ngindrai, pe Ngindrai kinmwanye yiy tehe pihin hamou kinsuluye yiy kinna nosan lahayen para kiyesou kiya kili nambuyun.

³ Pe uhilingi yoholai sahin iyau ndrohonoku pwanpwan ta king ipa, “Akahilingiy, kiro mahapo kiya, yumwa Ngindrai andre kiro mwalinga hu ndramat, pe andre kikuw kiropolo hu. Pe yihu ndramat andre karayah ndramiran pe Ngindrai mbukenan andre kiropolo hu pe kirayah Ngindrai tahu.

⁴ Pe andre kikuwe hu ndruimarahu. Pe kimat andre kinto pwi, pe koisirai pe ndriyang pe ngandran, ara andre kinto pwi, paratesah, hu melit para mamu andre hu kahapwen topwei.”

⁵ Pwen yiy mepo irompwan ndrohonoku pwanpwan ta king, ara ipa, “Akahilingiy. Yo andre

kumbusi melit masih kaya howen!” Pwen ipa, “Aratuluwi nongan upwai iye kiya pwan, paratesah, hu nongan iye ara ndrokonan pe imwonen masih.”

⁶ Pe ipwai isa kili yo ipa, “Kinhipwen. Yo Umu pe yo Mulan. Yo ara Alpa pe Omeka. Kapa hamou koyun kisapak, ara andre kuhang yiy ndran mepo andre kinsou pwi, mepo andre kiyau ndrakoyou para ndran para taleh.

⁷ Pwen yihu mepo hu karamwaitini pahun, ara andre hu kaya mbukenahu melit masih kene aro, pe andre kurayah Ngindraih tahu, pe yihu andre karayah norun.

⁸ Hapeko hu ndramat mepo hu ngara kanoh para kakuni nopwaran, iyapolo hu mepo hu kanpwotisingi lohongahu pwi, pe hu mepo ngara kambusi kultuw mwomwan handra-handra, iyapolo hu mepo para tingundru hu ndramat, pe hu para poya pilah, hu mepo ngara karakau, pe hu ndramat ngara katotohun kiya kili kerewek, pe hu ndramat masih para pwanrandraman—ara andre kasoiyau kiya tahu kaya mwan sakai mepo ita yat namandran. Pe iye ara kimat lusap.”

⁹ Pwen unime angelou hamou tahu manandrtimou mepo hu mbultuwe pwelekei andrtoyoh mepo ipep iya hu melit mwomwan masih iyahapwen, ara isa pe ipwai isa kili yo ipa, “Asa, andre kupwaingani kisa kili wou pihin mepo nakiyesou kiya kili nambuyun mepo Noru Sipsip.”

¹⁰ Pwen Mwoiwan Haiyan isa ndrityo pe ihiri yo uyau uya ngondron sih namandran iya pe paingan, pe ipwaingani Kol Namandran Haiyan isa kili yo. Kol Namandran Haiyan ara, ara

Yerusalem mepo isa pwan ngawan iyau kol paingan yang kili Ngindrai.

¹¹ Pe ngana Ngindrai ilenganiy, pe ngannganan iya, pe kol ara mwensen tehe pat lahayen pe tehe pat yaspas, pe lewen pe iyih iya tehe kamarai.

¹² Pe kowa kol namandran ara, ara niwen pe iya paingan iya, pe hu karam namandran para aliy, ara songui pe luwoh, pe hu angelou songui pe lumou huro hu karam sih-sih. Pe iho ndrita hu karam ara, ara kantatuluwi ngala hu kamai hawum-hawum para Yisrayel songui pe luwum.

¹³ Pe hu karam namandran maroyoh huya pwen te kup, pe maroyoh huya pwen te hai, pe maroyoh huya pwen te rai, pe maroyoh huya pwen te tolau.

¹⁴ Pe kowa kol namandran ara, ara hu soyei iro ndrita hu pat namandran songui pe luwoh, pe ndrita hu pat ara, hu aposel songui pe lumou ta Noru Sipsip, ara ngala hu hamou-hamou huro ndrita hu pat ara.

¹⁵ Pe angelou mepo kinwong kinsa kili yo, ara imbultuwe kei kolt hamwat para ndrohonge para kirandrohongani kol namandran ara, iyapolo hu karam namandran para aliy, pe hu kou para aliy.

¹⁶ Kol namandran ara, ara mbusungon mahaa-sai, ndrohongan, ara ihisoule ko, pe ma hongan. Pe irandrohongani kol namandran ara, pe niwen para aliy, pe maihan para aliy, pe sohun ara niwen iya, iya paingan, pe ndrohongan, ara pusongui pe lupou*.

---

* **21:16:** 12,000 stadia; tokples: kiro tehe kilomita pusongui pe lupou, 2, 400 kilometres.

17 Pwen angelou irandrohongani hitun para kowa kol ara, pe ndrohongan, ara mita andrtingui. Pe irandrohongani kowa kol ara, ara pwen tehe hu ndramat ngara kandrohonge.

18 Pe kowan, ara mbusiy iya pat yaspar, pe kol namandran ara, mbusiy iya pat kolt imwonen, leuwen tehe kamarai.

19 Pe hu pat mepo soyei kol namandran ara iro ndritan, ara kowan nosiy iya hu pat masih lahayan handra-handra. Pe soyei iya pat sih imu, ara pat yaspar, pe soyei iya pat luwoh, ara pat sappaya, pe pat toyoh para aliy, ara pat kalsetony, pe pat haahiu para aliy, ara pat hemeral,

20 pe pat yimah para aliy, ara pat onis, pe pat anoh para aliy, ara pat karniliyan, pe pat andrtoyoh para aliy, ara pat krisolayit, pe pat androlwoh para aliy, ara pat peril, pe pat androsih para aliy, ara pat topas, pe pat songui para aliy, ara pat terkose, pe pat songui pe sih para aliy, ara pat yasin, pe pat songui pe luwoh para aliy, ara pat ametayis.

21 Pe hu karam namandran songui pe luwoh para aliy, ara tehe sowiy lahayan iya. Pe karam namandran sih-sih, ara soyei iya sowiy sih-sih namandran iya. Pe sai namandran para kol namandran ara, ara mangsaniy iya pat kolt imwonen, pwen tehe kamarai leuwen.

22 Pe kunnime hawum yumwa totohun namandran iro kol namandran ara pwi, paratesah, Yapan Ngindrai Pwokeyan, pe Noru Sipsip, ara hilu yumwa totohun namandran para aliy.

23 Pe kol namandran ara, ara mwandrai pe walah ngana hilu, ara kinlahi kilenganiy kiro

aliy pwi, paratesah, nganngana Ngindrai ara iyki ngana lang, pe Noru Sipsip, ara sui tehe para aliy.

²⁴ Pe hu kol namandran masih andre hu karikai kiya nganan, pe hu king para kol pwan andre kawiri hu melit hiyan lahayan tahu kaya nondriyan.

²⁵ Pe lang, ara konho wari hu karam naman-dran para aliy pwi, paratesah, ping andre kapwi.

²⁶ Pe pwesai pe haiye para hu kol namandran masih, ara andre hu kawiriy kaya nondriyan.

²⁷ Pe melit kinmwonen pwi, pe hu kultuw mwomwan handra-handra pe hu ndramat para pwandrandraman, ara andre hu kannanondriyan pwi, hapeko hu ndramat para kaya nondriyan, ara hu mepo ngala hu kantatuluwiy ita nondriya puk para taleh ta Noru Sipsip.

22

Ndran para taleh

¹ Pwen angelou ara ipwaingani ndran para taleh isa kili yo, lewen pe iyih iya tehe kamarai, irah iyau ndrohonoku pwanpwan ta Ngindrai pe ta Noru Sipsip

² pe isa pwan ndrokolo sai namandran para kol namandran ara. Pe pwaki ndran maltoh kene, ara kei para taleh iro lek aliy, pe ngara hu kappwai maporosongui pe lusap nondriya walah masih. Pe yowi kei ara, ara para sopwoyani hu ndramat masih kene para kol pwan.

³ Pe andre kaniten ana ndramat kiro aliy pwi. Pe ndrohonoku pwanpwan ta Ngindrai pe ta

Noru Sipsip, ara andre kiro nondriya kol naman-dran ara, pe hu ndramat para poya mbulyan, ara andre hu koro totohun kiya atan.

⁴ Pe andre hu kanime mbulmaran, pe ngalan, ara andre kiro hu kombuye hu.

⁵ Pe kinlahi ngana sui sih kiyat kiro kili hu pwi, pe ngana mwandrai andre kinlengani hu pwi, pe ping andre kiya pwi, paratesah, Yapan Ngindrai andre nganan kiro lengani hu, pe andre hu koro mu tehe king kinto pe kinto.

⁶ Pwen angelou ipwai isa kili yo ipa, “Hu nongan iye ara ndrokonan pe haiyan. Pe Yapan, mepo yiy Ngindrai pe ipwokeyani mwoiwahu poropet, ara ipwandrisa hu angelou tan para hu kapwaingani hu melit mepo pakeh andre hu karayah kiya kili ndramiran hu.”

Yesu andre kisa

⁷ “Akahilingiy, pakeh andre kusa! Pwesai iya kili hiyeh ipwotisingi lohongan iya hu nongna poropet iripo nondriya puk iye.”

⁸ Pwen yo Yohanes, mepo uhilingiy pe unime hu melit aro. Pe iro mwonen kunnime pe kunhilingiy, pwen utukuruhu iya pwan ndrika angelou, para kutotohun kiya kili yiy. Angelou ara ipwaingani hu melit masih kene aro isa kili yo.

⁹ Hapeko ipwai isa kili yo ipa, “Mbuna ambusiy tora! Yo ara hamou para poya mbulen tehe wou opu, pe tehe hu poropet pe nalim hu, pe hu masih hu pwotisingi lohongahu iya hu nongan para puk iye. Atotohun kiya kili Ngindrai opu!”

10 Pwen ipwai isa kili yo ipa, “Mbuna amburi hu nongna poropet para puk iye pe akulaniy, paratesah, lang ara kinsa pakeh.

11 Pe yiy mepo imira mbusi mwomwan, ara kiro mbusiy manau, pe yiy mepo imira mbusi kultuw pwassin, ara kiro mbusiy manau, pe yiy mepo imira mbusi hiyan, ara kiro mbusiy manau, pe yiy mepo imira haiyan, ara kiro haiyan.”

12 “Akahilingiy, pakeh andre kusa! Pe andre kusaiki kene hu ndramat masih kiro ndruga tesah hu kanmbusiy.

13 Yo Alpa pe Omeka, pe Umu pe Mulan, pe yo Ndroiyin pe yo Hipwen.”

14 Pwesai kiya kili hu mepo hurahi hu koiwehu, pwen andre kapa hiyan katahu para hu kayan mbuwa kei para taleh. Pwen andre hu kasong karam namandran kaya nondriya kol naman-dran.

15 Pe hu mepo ngara hu kambusi pakut pwassin, hu mepo ngara karakau, hu para katingundru ndramat, hu para popilah, hu mepo ngara katotohun kiya kili hu nombungong, pe hu masih mepo ngara kanamiliy para kapwandran-draman, hu masih ara, ara andre hu koro ngawan tehe mwiu.

16 “Pe Yo Yesu, ara upwandrisa angelou to para kisaiki titiye iye kisa kili wawu. Yo ara tumbu pe ndruga Tepit, pe yo ara Piriya Lang ngannganan.”

17 Pe Mwoiwan Haiyan pe pihin nakiyesou, ara

hilu pa, “Asa!” Pe yiy mepo mandraingan, ara kipa, “Asa!” Pe sehe ndramat koyun kisapak, ara kisa. Pe sehe ndramat kinamiliy, ara kiwiri ndran para taleh mepo kenen pwi.

¹⁸ Pe upwatisingi nongan iya kili hu ndramat masih mepo huhilingi hu nongna poropet para puk iye: Kapa ndramat hamou kiposura hu nongan iye, ara Ngindrai andre kiposura hu nopwaran mwomwan mepo kanratianiy iripo puk iye kiya kili yiy.

¹⁹ Pe kapa ndramat hamou kirapiyani hu nongan kiya mawen nongna poropet iripo puk iye, ara Ngindrai andre kiwiri sohoyan hira kei para taleh kiya mawen pe ita Kol Namandran Haiyan i, mepo kantuaniy iripo puk maiye iye.

²⁰ Yiy mepo itiyani hu nongan iye, ara ipa, “**Ehe, Yo pakeh andre kusa.**” Ndrokonan. Asa, Yapan Yesu.

²¹ Pe pahas ta Yapan Yesu kiro kili hu ndramira Ngindrai. Ndrokonan.

Nongan Hiyan
Portions of the Holy Bible in the Nali Language of
Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Nali long Niugini

copyright © 2008, 2012, 2020 PNG Bible Translation Association

Language: Nali

Translation by: PNG Bible Translation Association

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-09-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 7 Sep 2024 from source files dated 7 Sep 2024

1c7cf377-af27-5ad9-9abb-06ab9a468be4